

HOOFDSTUK 14 LITERATUUR

De geciteerde literatuurverwijzingen zijn geordend op eerste auteur en jaar. De titels met meer dan één auteur volgen chronologisch na de titels van de eerste auteur alleen. In de tekst wordt verwezen naar twee auteurs als (AUTEUR1 & AUTEUR2 1996), naar meer auteurs als (AUTEUR1 ET AL. 1996), meer titels per jaar worden voorzien van a, b etc.

- Abbingh, G.J.R., 1993 Libellen van het Witterveld. - Eigen uitgave.
- Abbingh, G.J.R., 1995a Libellen in de Boswachterij Borger. - Eigen uitgave.
- Abbingh, G., 1995b Een opbergstelsel voor exuviae. - Contactblad Nederlandse Libellenonderzoekers Nr 23: 6-7.
- Abbingh, G., 1999 Verslag NVL-excursie Appelscha, na 2 jaar dan toch... - NVL-nieuwsbrief 3 (4): 5-6.
- Abma, E., 1949 Libellentabel. Eerste druk. - HYBI-commissie van de NJN.
- Åbro, A., 1971 Gregarines: their effect on damselflies (Odonata; Zygoptera). - Entomologica Scandinavica 2: 294-300.
- Åbro, A., 1982 The effects of parasitic water-mite larvae (*Arrenurus* spp.) on zygopteran imagoes (Odonata). - Journal Invertebrate Pathology 39: 373-381.
- Åbro, A., 1992 On the feeding and stylostome composition of a parasitic water mite larvae (*Arrenurus* spp.) on damselflies (Zygoptera, Odonata). - Zoologische Beiträge, N.F. 34: 241-248.
- Adomßent, M., 1994 Zur Libellenfauna einiger Seen und Teiche im südöstlichen Schleswig-Holstein. - Bombus 3: 43-46.
- Adomßent, M., 1995a Naturräumliche Gliederung der Lauenburgischen Libellenfauna (Schleswig-Holstein). - Libellula 14: 125-156.
- Adomßent, M., 1995b Zur Libellenfauna des Lüneburger Raumes. - Jahrbuch des Naturwissenschaftlichen Vereins für das Fürstentum Lüneburg 40: 171-182.
- Aggenbach, C.J.S., M.H. Jalink & A.J.M. Jansen, 1998 Indicatorsoorten voor verdroging, verzuring en vermeting. - Staatsbosbeheer, Driebergen.
- Aguesse, P., 1961 Contribution à l'étude écologique des Zygoptères de Camargue. Aix-en-Provence. - Thèse Doct. Sci. Nat. Paris. Imp. C.R.D.P.
- Aguilar, J., J.L. Dommange & R. Prechac, 1986 A field guide to the dragonflies of Britain, Europe and North Africa. - Collins, London.
- Albarda, H., 1889 Catalogue raisonné et synonymique des névroptères observés dans les Pays-Bas et dans les pays limitrophes. - Tijdschrift voor Entomologie 32: 211-376.
- Altmüller, R., 1980 Zur Verbreitung von Libellen, Heuschrecken und Tagfaltern in Niedersachsen (Stand 1980). - Naturschutz und Landschaftspflege in Niedersachsen, Beiheft.
- Ambrus, A., K. Bankuti & T. Kovacs, 1996 Breeding of *Hemianax ephippiger* (Burmeister, 1839) in Hungary. - Odonata-stadium larvale 1996 (1): 5-11.
- Anders, U. & K. Grabow, 1992 *Sympetrum depressiusculum* - Fortpflanzungsverhalten in Massensammlungen. - Publ. Wiss. Film Biol. 21: 45-58.
- Ando, H., 1962 The comparative embryology of Odonata with special reference to a relic dragonfly *Epiophlebia superstes*. - Japan Society for Promotion of Science, Tokyo.
- Andress, R., 1998 Description of the larva of *Petalura ingentissima* Tillyard, 1907 (Anisoptera: Petaluridae). - Odonatologica 27: 353-359.
- Anonymus, 1950 Libellenlarven (Odonata). - NJN HYBI -commissie.
- Anonymus, 1992 Natuur in Drenthe. - Provincie Drenthe, Assen.
- Anselin, A., 1985 An isolated locality of *Somatochlora arctica* in Limburg, Belgium. - Notulae Odonatologicae 2: 97-98.
- Anselin, A., 1993a Libelleninventarisatie 1992 in Vlaanderen: algemene resultaten, verspreidingsgegevens en perspectieven voor de toekomst. - Gomphus 9: 30-52.
- Anselin, A., 1993b Eerste resultaten van de libelleninventarisatie 1993 in Vlaanderen. - Gomphus 9: 104-113.
- Arnold, A., 1985a Ein Mißlungener Umsetzversuch mit *Coenagrion pulchellum* (Odonata). - Entomologische Nachrichten und Berichte 29: 231-232.
- Arnold, A., 1985b Großlibellen als Singvogelnahrung. - Der Falke 32: 236-237.
- Arnold, J.W., 1963 A note on the pterostigma in insects. - The Canadian Entomologist 95: 13-16.
- Arnoud, B., 1969 *Cordulegaster annulatus* Latr. (*C. boltonii* Don.) nieuwe vindplaatsen in Limburg. - Natuurhistorisch Maandblad 58: 72-73.
- Artiss, T., T.R. Schultz, D.A. Polhemus & C. Simon, 2001 Molecular phylogenetic analysis of the dragonfly genera *Libellula*, *Ladona* and *Plathemis* (Odonata: Libellulidae) based on mitochondrial cytochrome oxidase I and 16S rRNA sequence data. - Molecular Phylogenetics and Evolution 18: 348-361.
- As, B. van, K. Mostert & T. van Schie, 1995 Kleine invasie van *Aeshna affinis*, de zuidelijke glazenmaker, in het najaar van 1995 langs de kust, in het bijzonder bij Hoek van Holland. - Libellen-nieuwsbrief 1995 (5): 2-4.
- Asahina, S., 1950 On the life-history of *Epiophlebia superstes* (Odonata, Anisozygoptera). - Proceedings of the Eighth International Congress of Entomology Stockholm 337-341.
- Asahina, S., 1992 A taxonomic revision of *Erythromma najas* group of northeast Asia. - Tombo 35: 1-10.
- Asahina, S. & S. Eda, 1982 Further observations on bryophyte oviposition by *Epiophlebia superstes*. - Tombo 25: 2-6.
- Askew, R.R., 1982 Roosting and resting site selection by coenagrionid damselflies. - Advances in Odonatology 1: 1-8.
- Askew, R.R., 1988 The dragonflies of Europe. - Harley Books, Essex.
- Baarspul, A.N.J. & J.P. de Krijger, 1997 Het belang van libellen en andere insecten in het kuikendieet van de Zwarte stern (*Chlidonias niger*). - Brachytron 1: 6-10.
- Bailey, M.P., 1992 The White-Faced dragonfly *Leucorrhinia dubia* (Vander Linden) at Chartley Moss National Nature Reserve, Staffordshire. - Journal of the British Dragonfly Society 8: 1-3.
- Bal, D., 1998 De rol van libellen in het Nederlandse natuurbeleid. - Brachytron 2: 10-15.
- Bal, D., H.M. Beijer, Y.R. Hoogeveen, S.R.J. Jansen & P.J. van der Reest, 1995 Handboek natuurdoeltypen in Nederland. - IKC-Natuurbeheer, Wageningen.
- Bamps, C. & E. Claes, 1893 Catalogue raisonné des Insectes Odonates de la Province de Limbourg (Belge). - Bulletin de la Section Scientifique et littéraire, Hasselt 29: 71-88.
- Banks, M.J. & D.J. Thompson, 1985a Emergence, longevity and breeding area fidelity in *Coenagrion puella* (L.) (Zygoptera: Coenagrionidae). - Odonatologica 14: 279-286.
- Banks, M.J. & D.J. Thompson, 1985b Lifetime mating success in the damselfly *Coenagrion puella*. - Animal Behaviour 33: 1175-1183.
- Banks, M.J. & D.J. Thompson, 1987 Lifetime reproductive success in females of the damselfly *Coenagrion puella*. - Journal of Animal Ecology 56: 815-832.
- Banse, G., K. Kuhn & W. Banse, 1984 Beobachtungen von *Cerion lindeni* in Bayern. - Libellula 3: 91-94.
- Barendregt, A., P. Oosterbroek, W. van Steenis & T. Zeegers, 1998 Rode lijsten als instrument bij de bescherming van insecten. - Entomologische Berichten, Amsterdam 58: 124-132.
- Barker, A.M. & M.V. Barker, 1991 Further observations of Odonata as food for wagtails. - Journal of the British Dragonfly Society 7: 36-37.
- Barrett, P.R.F., J.C. Curnow & J.W. Littlejohn, 1996 The control of diatom and cyanobacterial blooms in reservoirs using barley straw. - Hydrobiologia 34: 307-311.
- Bechly, G., 1996 Morphologische Untersuchungen am Flügelgader der rezenten Libellen und deren Stammgruppenvertreter

- (Insecta; Pterygota; Odonata) unter besonderer Berücksichtigung der Phylogenetischen Systematik und des Grundplanes der Odonata. - *Petalura Special-Volume* 2: 1-402.
- Bechly, G., 1998 Synoptic time table of Earth history with special reference to fossil odonates. - <http://www.bechly.de/paleodat.htm>
- Becker, M., 1961 Faunenliste der Libellen Westfalens. - *Natur und Heimat (Münster)* 21: 82-86.
- Bedjanic, M., 1995 *Leucorrhinia caudalis* (Charp.) and *L. pectoralis* new for the Odonate fauna of Slovenia (Anisoptera: Libellulidae). - *Notulae Odonatologicae* 4: 77-92.
- Bekkum, H. van, 1998 Natuurvriendelijke oevers in Gouda. - *De Vlinderstichting, Wageningen*.
- Belle, J., 1972 Nederlandse Odonata verzameld in de afgelopen vijf jaren (1966-1971). - *Entomologische Berichten, Amsterdam* 32: 105-111.
- Bellemakers, M.J.S., M. Maessen, M.J.R. Cals & J.G.M. Roelofs, 1993 Monitoring van effectgerichte maatregelen tegen verzuring en eutrofiëring oppervlaktewateren; eindrapport monitoringsprogramma eerste fase. - Katholieke Universiteit Nijmegen, Nijmegen.
- Bellemakers, M.J.S., M. Maessen & G.M. Verheggen, 1990 Restauratie van verzuurde en geëutrofiërende zwak gebufferde ondiepe oppervlaktewateren; mogelijkheden voor herstel. - Katholieke Universiteit Nijmegen, Nijmegen.
- Bellmann, H., 1987 Libellen: beobachten, bestimmen. - Neumann-Neudamm, Melsungen.
- Belyshev, B.F., 1968 [Contributions to the knowledge of the fauna of Dragonflies (Odonata) of Siberia. iv. Geography of Dragonflies of Siberia]. - *Fragmenta Faunistica* 14: 104-130. [in Russisch].
- Belyshev, B.F., 1973 [The dragonflies of Siberia (Odonata)]. - *Nauka, Siberian Branch, Novosibirsk*. [in Russisch].
- Bendell, B.E. & D.K. McNicol, 1995 Lake acidity, fish predation, and the distribution and abundance of some littoral insects. - *Hydrobiologia* 302: 133-145.
- Benken, T., 1980 Die Libellenfauna des Hahleener Moores (Gemeinde Menslage). - *Informationen zur Naturschutz und Landschaftspflege in nordwest Deutschland* 2: 163-178.
- Bennet, J.A. & G. van Olivier, 1825 Naamlijst van Nederlandse Insecten iii. - *Natuurkundige Verhandelingen van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen te Haarlem* 14: 1-521.
- Bennett, S. & P.J. Mill, 1993 Larval development and emergence in *Pyrrosoma nymphula* (Sulzer) (Zygoptera; Coenagrionidae). - *Odonatologica* 22: 133-145.
- Bernard, R., 1994 An unusual emergence site for *Aeshna cyanea* (Mull.) (Anisoptera: Aeshnidae). - *Notulae Odonatologicae* 4: 66.
- Bernard, R., 1998 The present knowledge about the distribution and ecology of *Nehalennia speciosa* (Charpentier, 1840) (Odonata: Coenagrionidae) in Poland. - *Polskie towarzystwo ochrony przyrody 'Salamandra'* 2: 67-93.
- Bernard, R. & J. Musial, 1995 Observations of an abundant occurrence of *Hemianax ephippiger* (Burmeister, 1839) in western Poland in 1995 (Odonata: Aeshnidae). - *Opuscula zoologica fluminensia* 138: 1-9.
- Bernard, R. & J. Samolag, 1994 *Aeshna affinis* (Vander Linden, 1820) in Poland (Odonata: Aeshnidae). - *Opuscula zoologica fluminensia* 117: 1-7.
- Berthelmann, J., 1989 Die Pokal-Azurjungfer, *Cercion lindenii* (Selys, 1840), in einer Kiesgrube bei Holzminden - Erstfund für Niedersachsen (Zygoptera: Coenagrionidae). - *Libellula* 8: 145-150.
- Beukeboom, L., 1985 Libellen in het Fochteloërveengebied: een oecologisch onderzoek. - Eigen uitgave, Groningen.
- Beukeboom, L.W., 1988 Two new records of *Somatoclora flavomaculata* from The Netherlands (Odonata: Corduliidae). - *Entomologische Berichten, Amsterdam* 48: 82-85.
- Beukema, J., 1957 Libellentabel. - *NJN*.
- Beukema, J., 1964 Libellentabel. - *NJN*.
- Beukema, J.J., 1998 Wat is de functie van demonstreren van het achterlichtje door mannetjes van beekjuffers (*Calopteryx*)? - *Brachytron* 2: 18-22.
- Beutler, H., 1982 Zur Kenntnis der Pokal-Azurjungfer, *Coenagrion lindenii* (Selys) in der DDR (Insecta, Odonata, Zygoptera). - *Faunistische Abhandlungen, Dresden* 9: 87-94.
- Beutler, H., 1985a Biometrische und variationsstatistische Untersuchungen an der Kleinlibelle *Cercion lindenii* (Selys, 1840), mit Beschreibung einer neuen Unterart (Odonata, Coenagrionidae). - *Entomologische Abhandlungen* 49: 69-82.
- Beutler, H., 1985b Zum Emergenzrhythmus und Geschlechterverhältnis von *Anax imperator* Leach (Odonata). - *Entomologische Nachrichten und Berichte* 29: 109-112.
- Beutler, H., 1985c Freiland-Daten zur Koexistenz von Aeshniden-Larven. - *Entomologische Nachrichten und Berichte* 29: 73-76.
- Beutler, H., 1986 Zur Schlupfrate und zum Geschlechterverhältnis einheimischer Großlibellen (Anisoptera). - *Entomologische Abhandlungen* 49: 201-209.
- Beutler, H., 1989 Notiz zur Lebensweise von Zangenlibellenlarven, *Onychogomphus forcipatus* (L.), in ostbrandenburgischen Seen (Insecta, Odonata, Gomphidae). - *Beeskower naturwissenschaftliche Abhandlungen* 3: 93-94.
- Beutler, H., 1990 Aktueller Nachweis von *Leucorrhinia caudalis* (Charpentier, 1840) in der Mark Brandenburg (Odonata, Libellulidae). - *Entomologische Nachrichten und Berichte* 34: 94.
- Beyer, S., 1988 Gebänderte Heidelibelle (*Sympetrum pedemontanum*) und Südlicher Blaupfeil (*Orthetrum brunneum*) an Wiesengräben im Coburger Land. - *Schriftenreihe Bayerischen Landesamt für Umweltschutz* 79: 125-129.
- Beynon, T.G., 1998 Behaviour of immigrant *Sympetrum flaveolum* (L.) at breeding sites in 1995 and subsequent proof of breeding in 1996. - *Journal of the British Dragonfly Society* 14: 6-12.
- Bilek, A., 1955 Die erste Fall von Hybridization bei Libellen. Ein *Anax*-Hybrid (Odonata). - *Nachrichtenblatt der Bayerischen Entomologen* 12: 56-58.
- Bilek, A., 1963 Ein Freiland-Hybrid der Gattung *Agrion* Leach (= *Coenagrion* Kirby) (Odonata: Agrionidae). - *Nachrichtenblatt der Bayerischen entomologen* 12: 56-58.
- Block, M. de & R. Stoks, 1997 Loodstress bij larven van watersnuffel (*Enallagma cyathigerum*) in zure vennen. - *Gomphus* 13: 35-38.
- Blois-Heulin, C., 1990a Familiarization and spatial distribution in *Anax imperator* larvae (Aeshnidae Odonata). - *Ethology Ecology and Evolution* 2: 335-344.
- Blois-Heulin, C., 1990b Influence of prey densities on prey selection in *Anax imperator* larvae (Odonata: Aeshnidae). - *Aquatic Insects* 12: 209-217.
- Boer, P.J. de, 1981 Evolutie van het vliegvermogen bij carabiden en de gevolgen voor het overleven van soorten. - *Vakblad voor biologen* 61: 122-129.
- Boer, P.J. de, 1990 The survival value of dispersal in terrestrial arthropods. - *Biological Conservation* 54: 175-192.
- Bonder, M., 1997 Flora en fauna van het Elsburger Onland. - *Vereniging Natuurmonumenten, 's Graveland*.
- Bönisch, R., 1994 Die Sump-Heidelibelle (*Sympetrum depressiusculum*) in der Naab-Wondreb-Senke/Nordostbayern. - *Acta Albertina Ratisbonensia* 49: 229-244.
- Borsutzki, H., R. Buchwald, B. Höppner & A. Schanowski, 1993 9. Sammelbericht (1993) über Libellenvorkommen (Odonata) in Baden-Württemberg. - *Schutzgemeinschaft Libellen Baden-Württemberg, Ulm*: 1-36.
- Bos, F. & M. Wasscher, 1997 Veldgids Libellen. - *KNNV Uitgeverij, Utrecht*.
- Both, C., 1993 Spreeuwen en libellen. - *Euglena* 12: 153-155.
- Both, C., 1997 Carrièrebeslissingen van beekjuffers (*Calopteryx*). - *Brachytron* 1: 11-15.
- Böttger, K., 1986 Aspekte der Gehölzbeschattung und Zielvorstellungen der Renaturierungsmaßnahmen am Unteren Schierenseebach (Schleswig-Holstein), unter besonderer Herausstellung der Odonata. - *Natur und Landschaft* 61: 10-14.
- Bouma, H. & R. Witte, 1997 Een libel uit de oude doos. - *NVL-nieuwsbrief* 1 (1): 5-7.

- Brauckmann, C., B. Brauckmann & E. Groning, 1996 The stratigraphical position of the oldest known Pterygota (Insecta, Carboniferous, Namurian). - *Annales de la Société Géologique de Belgique* 117: 47-56.
- Brauckmann, C. & J. Schneider, 1996 A Lower Carboniferous insect from the Bitterfeld/Delitzsch area (Pterygota, Arnsbergian, Germany). - *Neues Jahrbuch Für Geologie Und Paläontologie Monatshefte* 1: 17-30.
- Brauckmann, C. & W. Zessin, 1989 Neue Meganeuridae aus dem Namurium von Hagen-Vorhalle (BRD) und die Phylogenie der Meganisoptera (Insecta, Odonata). - *Deutsche Entomologische Zeitschrift* 36: 177-215.
- Breuer, M., 1987 Die Odonatenfauna eines nordwestdeutschen Tieflandflusses. - *Drosera* 87: 29-46.
- Breuer, M. & M. Rasper, 1990 Nachweise der Pokal-Azurjungfer *Cercion lindenii* (Selys, 1840) in Niedersachsen (Odonata: Coenagrionidae). - *Libellula* 9: 13-19.
- Breuer, M., C. Ritzau, J. Ruddek & W. Vogt, 1991 Die Libellenfauna des Landes Bremen (Insecta: Odonata). - *Abhandlungen Naturwissenschaftlichen Verein Bremen* 41: 479-542.
- Bridges, C.A., 1991 Catalogue of the family-group, genus-group and species-group names of the Odonata of the world. - Urbana.
- Briggs, J.C., 1995 Global Biogeography. - Elsevier, Amsterdam.
- Brink, F.W.B. van den, G. van der Velde & W.G. Cazemier, 1990 The faunistic composition of the freshwater section of the river Rhine in the Netherlands: present state and changes since 1900. - Fisher, Stuttgart.
- Brinn, D. & W.N.A. Nelson, 1986 An early emergence of Odonata from an artificially warmed water source in south Wales. - *Journal of the British Dragonfly Society* 2: 31-36.
- Brock, V., J. Hoffmann, O. Kühnast, W. Piper & K. Voß, 1996 Die Libellen Schleswig-Holsteins - Rote Liste. - Landesamt für Natur und Umwelt des Landes Schleswig-Holstein, Flintbeck.
- Brock, V., J. Hoffmann, O. Kühnast, W. Piper & K. Voß, 1997 Atlas der Libellen Schleswig-Holsteins. - Landesamt für Natur und Umwelt des Landes Schleswig-Holstein, Flintbeck.
- Brockhaus, T., 1990 Libellenbeobachtungen in Nordpolen. - *Notulae Odonatologicae* 3: 81-86.
- Brockhaus, T., 1993 Die Federlibelle *Platynemesis pennipes* (Pallas, 1771) in Mecklenburg-Vorpommern, Berlin/Brandenburg, Sachsen-Anhalt, Thüringen und Sachsen (Odonata). - *Entomologische Nachrichten und Berichte* 37: 213-224.
- Brockhaus, T., 1994 Erstnachweis des Südlichen Blaupfeiles *Orthetrum brunneum* (Fonscolombe, 1837) in Sachsen (Odonata). - *Entomologische Nachrichten und Berichte* 38: 13-16.
- Brooks, 1997 Field guide to the dragonflies and damselflies of Great Britain and Ireland. - British Wildlife Publishing, Hampshire.
- Bröring, U. & R. Niedringhaus, 1981 Zur Odonatenfauna der Ostfrisischen Insel Norderney. - *Drosera* 1-16.
- Brown, A.F. & D. Pascoe, 1988 Studies on the acute toxicity of pollutants to freshwater macroinvertebrates. 5. The acute toxicity of cadmium to twelve species of predatory macroinvertebrates. - *Archiv für Hydrobiologie* 114: 311-319.
- Brownett, A., 1992 Feeding behaviour of *Aeshna mixta* Latreille in the maturation period. - *Journal of the British Dragonfly Society* 8: 10-13.
- Bruin, D. de, D. Hamhuis, L. van Nieuwenhuyze, W. Overmars, D. Sijmons & F. Vera, 1987 Plan Ooievaar; de toekomst van het rivierengebied. - Gelderse Milieufederatie, Arnhem.
- Buchholtz, C., 1951 Untersuchungen an der Libellen-Gattung *Calopteryx* Leach unter besonderer Berücksichtigung ethologischer Fragen. - *Zeitschrift für Tierpsychologie* 8: 273-293.
- Buchwald, R., 1983 Ökologische Untersuchungen an Libellen im westlichen Bodenseegebiet. In: Der Mindelsee bei Radolfzell. Monographie eines Naturschutzgebietes auf dem Bodanrück. - Natur- und Landschaftsschutzgebiete Baden-Württemberg 11: 539-636.
- Buchwald, R., 1985 Libellenfauna einer schützenswerten Kiesgrube am Hochrhein (Baden-Württemberg). - *Libellula* 4: 181-194.
- Buchwald, R., 1989a Zur Ökologie von *Coenagrion mercuriale* (Charp.) und *Orthetrum coerulescens* (Fabr.) in Südwestdeutschland (Odonata: Coenagrionidae, Libellulidae). - *Opuscula zoologica fluminensia* 34: 1-32.
- Buchwald, R., 1989b Die Bedeutung der Vegetation für die Habitatbindung einiger Libellenarten der Quellmoore und Fließgewässer. - *Phytocoenologica* 17: 307-448.
- Buchwald, R., 1994a Zur Bedeutung der Artenzusammensetzung und Struktur von Fließgewässer-vegetation für die Libellenart *Coenagrion mercuriale* mit Bemerkungen zur Untersuchungsmethodik. - *Berichte der Reinhold-Tüxen-Gesellschaft* 6: 61-81.
- Buchwald, R., 1994b Experimentelle Untersuchungen zu Habitatselektion und Biotopbindung bei *Ceragrion tenellum* De Villers, 1789 (Coenagrionidae, Odonata). - *Zoologische Jahrbücher für Systematik, Ökologie und Geographie der Tiere* 121: 71-98.
- Buchwald, R., B. Höppner & W. Röske, 1989 Gefährdung und Schutzmöglichkeiten grundwasserbeeinflusster Wiesenbäche und -gräben in der Oberrheinebene; Naturschutzorientierte Untersuchungen an Habitaten der Helm-Azurjungfer (*Coenagrion mercuriale*, Odonata). - *Natur und Landschaft* 64: 398-403.
- Buck, K., 1990 Nachweis von *Sympetrum pedemontanum* (Allioni, 1766) und *Sympetrum striolatum* (Charpentier, 1840) in einer Kreidegrube bei Itzehoe (Anisoptera: Libellulidae). - *Libellula* 9: 75-92.
- Bugnion, E., 1928 Un grand vol de Libellules (*Hemianax ephippiger* Burm.) observé au Maroc. - *Bulletin de la Société entomologique de France* 242-244.
- Burbach, K., 1995 Einflug der Schabrackenlibelle (*Hemianax ephippiger*) in Südbayern. - *Hagenia* 10: 15-16.
- Burbach, K. & Winterholler, 1997 Die Invasion von *Hemianax ephippiger* (Burmeister) in Mittel- und Nordeuropa 1995/1996 (Anisoptera: Aeshnidae). - *Libellula* 16: 33-59.
- Burkart, W., 1993 Ungewöhnlicher Fundort und Eiablageplatz von *Erythromma viridulum* (Charpentier) (Zygoptera: Coenagrionidae). - *Libellula* 12: 83-85.
- Burmeister, E.G., 1991 Die Blaugrüne Mosaikjungfer *Aeshna cyanea* (Müller, 1764) bereits von 2000 Jahren am Chiemsee (Anisoptera: Aeshnidae). - *Libellula* 10: 105-114.
- Burton, J.F., 1998 The apparent effects of climatic changes since 1850 on European Lepidoptera. - *Mémoires de la Société royale Entomologique de Belgique* 38: 125-144.
- Buskens, R., 1994 Beuven blijvend hersteld? - *De Levende Natuur* 95: 211-217.
- Busse, R. & W. Claußen, 1987 Nachweis der seltenen Arten *Coenagrion mercuriale* und *Coenagrion ornatum*. - *Libellula* 6: 41-42.
- Busse, R. & R. Jödicke, 1996 Langstreckenmarsch bei der Emergenz von *Sympetrum fonscolombii* (Selys) in der marrokanischen Sahara (Anisoptera: Libellulidae). - *Libellula* 15: 89-92.
- Calle, L., 1997 Een mini-invasie van de Bandheidlibel in oost Zeeuws-Vlaanderen. - *De Steltkluut* 27: 8-12.
- Calle, L., 1998 Libellen in Zeeuws-Vlaanderen overzicht tot en met 1997. - Insectenwerkgroep, Terneuzen.
- Cannings, R.A., 1982 The larvae of the *Tarnetrum* subgenus of *Sympetrum*, with a description of the larva of *Sympetrum nigrocreatum* Calvert (Odonata: Libellulidae). - *Advances in Odonatology* 1: 9-14.
- Carchini, G. & P. Nicolai, 1984 Food and time resource partitioning in two coexisting *Lestes* species (Zygoptera: Lestidae). - *Odonatologica* 13: 461-466.
- Carchini, G. & E. Rota, 1985 Chemico-physical data on the habitats of rheophile Odonata from central Italy. - *Odonatologica* 14: 239-245.
- Carle, F.L., 1982 Evolution of the odonate copulatory process. - *Odonatologica* 11: 271-286.
- Carle, F.L., 1986 The classification, phylogeny and biogeography of the Gomphidae (Anisoptera). 1. Classification. - *Odonatologica* 15: 275-326.
- Carvalho, A.D.L., 1997 Dragonflies from Rio de Janeiro State, Brazil: records and habitats. - Abstracts of Papers and Posters presented at the 14th International Symposium of Odonatology, Maribor.

- Cassagne-Méjean, F., 1966 Contribution à l'étude des Arrenuridae (Acari, Hydrachnellae) de France. - *Acarologia* 8: 1-86.
- Cham, S.A., 1992 Ovipositing behaviour and observations on the eggs and prolarvae of *Ischnura pumilio* (Charpentier). - *Journal of the British Dragonfly Society* 8: 6-10.
- Cham, S.A., 1993 Further observations on generation time and maturation of *Ischnura pumilio* (Charpentier). - *Journal of the British Dragonfly Society* 9: 40-46.
- Cham, S.A., S.J. Brooks & A. McGeeney, 1995 Distribution and habitat of the downy emerald dragonfly *Cordulia aenea* (L.). - *Journal of the British Dragonfly Society* 11: 31-35.
- Cherry, D.S., R.K. Guthrie, F.F. Sherberger & S.R. Larrick, 1979 The influence of coal ash and thermal discharges upon the distribution and bioaccumulation of aquatic invertebrates. - *Hydrobiologia* 62: 257-267.
- Chovanec, A., 1994 Man-made wetlands in urban recreational areas - a habitat for endangered species? - *Landscape and Urban Planning* 29: 43-54.
- Chowdhury, S.H. & P.S. Corbet, 1988 Feeding rate of larvae of *Enallagma cyathigerum* (Charpentier) in the presence of conspecifics and predators (Zygoptera: Coenagrionidae). - *Odonatologica* 17: 115-119.
- Chowdhury, S.H. & P.S. Corbet, 1989 Feeding related behaviour in larvae of *Enallagma cyathigerum* (Charpentier) (Zygoptera: Coenagrionidae). - *Odonatologica* 18: 285-288.
- Claessens, S., 1989 25 jaar libellenonderzoek in hoogveengebied de Peel. Een overzicht van waarnemingen in de periode 1963-1988 en een ecologische inventarisatie analyse in 1988. - Eigen uitgave.
- Clark, T.E. & M.J. Samways, 1996 Dragonflies (Odonata) as indicators of biotope quality in the Kruger National Park, South Africa. - *Journal of Applied Ecology* 33: 1001-1012.
- Clausnitzer, H.-J., 1977 Fließwasserlibellen (Odonata) in Heidebächen. - *Beiträge Naturkundlichen Forschung in Niedersachsen* 30: 38-45.
- Clausnitzer, H.J., 1985 Die Arktische Smaragdlibelle (*Somatochlora arctica* Zett.) in der Südheide (Niedersachsen). - *Libellula* 4: 92-101.
- Clausnitzer, H.J., 1988 Zum Vorkommen des Kleinen Blaupfeils (*Orthetrum coerulescens* Fabricius, 1798) in einem Heidemoor. - *Libellula* 7: 41-48.
- Clausnitzer, H.J., 1992 *Gomphus vulgatissimus* (L.) an der Aller (Anisoptera: Gomphidae). - *Libellula* 11: 113-124.
- Cloarec, A., 1977 Alimentation de larves d'*Anax imperator* Leach dans un milieu naturel (Anisoptera: Aeshnidae). - *Odonatologica* 6: 227-243.
- Conrad, K.F. & G. Pritchard, 1992 An ecological classification of odonate mating systems: the relative influence of natural, inter- and intra-sexual selection on males. - *Biological Journal of the Linnean Society* 45: 255-269.
- Consiglio, C., 1976 Some observations on the spacing pattern of *Anax imperator* Leach (Anisoptera: Aeshnidae). - *Odonatologica* 5: 11-14.
- Convey, 1988 Competition for perches between larval damselflies: the influence of perch use on feeding efficiency, growth rate and predator avoidance. - *Freshwater Biology* 19: 15-28.
- Convey, P., 1989 Post-copulatory guarding strategies in the non-territorial dragonfly *Sympetrum sanguineum* (Müller) (Odonata: Libellulidae). - *Animal Behaviour* 37: 56-63.
- Convey, P., 1992 Predation risks associated with mating and oviposition for female *Crocothemis erythraea* (Brullé) (Anisoptera: Libellulidae). - *Odonatologica* 21: 343-350.
- Cooper, G., P.W.H. Holland & P.L. Miller, 1996 Captive breeding of *Ischnura elegans* (Vander Linden): observations on longevity, copulation and oviposition (Zygoptera: Coenagrionidae). - *Odonatologica* 25: 261-273.
- Coppa, G., 1987 Nouvelles observations sur la présence d'*Epitheca bimaculata* (Charpentier 1825) dans le département des Ardennes (Odonata, Anisoptera: Corduliidae). - *Martinia* 6: 15-24.
- Coppa, G., 1990 Elements cartographiques sur les Odonates de Champagne-Ardenne. - Publications scientifiques du pavillon Saint-Charles. Association de Gesyion de l'Unité de Recherche sur la Nature. Troyes.
- Corbet, P.S., 1952 An adult population study of *Pyrrhosoma nymphula* (Sulzer) (Odonata: Coenagrionidae). - *Journal of Animal Ecology* 21: 206-222.
- Corbet, P.S., 1955 The larval stages of *Coenagrion mercuriale* (Charp.) (Odonata: Coenagrionidae). - *Proceedings of the Royal Entomological Society London* 30: 7-9.
- Corbet, P.S., 1956a The life-histories of *Lestes sponsa* (Hansemann) and *Sympetrum striolatum* (Charpentier) (Odonata). - *Tijdschrift voor Entomologie* 99: 217-229.
- Corbet, P.S., 1956b Larvae of East African Odonata. 4-5. - *Entomologist* 89: 148-151.
- Corbet, P.S., 1956c The influence of temperature on diapause development in the dragonfly *Lestes sponsa* (Hansemann) (Odonata: Lestidae). - *Proceedings of the Royal Entomological Society of London* 31: 45-48.
- Corbet, P.S., 1957a The life-histories of two spring species of dragonfly (Odonata: Zygoptera). - *Entomologist's Gazette* 8: 79-89.
- Corbet, P.S., 1957b The life-histories of two summer species of dragonfly (Odonata: Coenagrionidae). - *Proceedings of the zoological Society of London* 128: 403-418.
- Corbet, P.S., 1957c The life-history of the emperor dragonfly, *Anax imperator* Leach (Odonata: Aeshnidae). - *Journal of Animal Ecology* 26: 1-69.
- Corbet, P.S., 1962 A Biology of Dragonflies. - Witherby Ltd, London.
- Corbet, P.S., 1980 Biology of Odonata. - *Annual Review of Entomology* 25: 189-216.
- Corbet, P.S., 1984 Orientation and reproductive condition of migrating dragonflies (Anisoptera). - *Odonatologica* 13: 81-88.
- Corbet, P.S., 1999 Dragonflies, Behaviour and Ecology of Odonata. - Harley Books, Colchester.
- Corbet, P.S., C. Longfield & N.W. Moore, 1960 Dragonflies. - London.
- Cordero, A., 1992 Density-dependent mating success and colour polymorphism in females of the damselflies *Ischnura graellsii* (Odonata: Coenagrionidae). - *Journal of Animal Ecology* 61: 769-780.
- Cordero, A., 1994 The effect of sex and age on survivorship of adult damselflies in the laboratory (Zygoptera: Coenagrionidae). - *Odonatologica* 23: 1-12.
- Cordero, A., 1995 Vertical stratification during emergence in odonates. - *Notulae Odonatologicae* 4: 103-105.
- Cordero, A. & J.A. Andrés, 1996 Colour polymorphism in odonates: females that mimic males? - *Journal of the British Dragonfly Society* 12: 50-60.
- Correa, M., R.A. Coler & C.M. Yin, 1985 Changes in oxygen consumption and nitrogen metabolism in the dragonfly *Somatochlora cingulata* exposed to aluminium in acid waters. - *Hydrobiologia* 121: 151-156.
- Crombaghs, B. & R. Felix, 2000 Dagvlinders en libellen in het Wooldse Veen. - Bureau Natuurbalans / Limes Divergens, Nijmegen.
- Dannreuther, T., 1936 Migration records 1935. - *Entomologist* 69: 1-6.
- Dannreuther, T., 1937 Migration records, 1937. - *Entomologist* 70: 250-254.
- Davids, C., 1997 Watermijten als parasieten van libellen. - *Brachytron* 1: 51-55.
- Davies, D.A.L., 1985 *Hemiphysalis mirabilis* Selys: some notes on distribution and conservation status (Zygoptera: Hemiphysidae). - *Odonatologica* 14: 331-339.
- Davies, D.A.L. & P. Tobin, 1984 The dragonflies of the world: a systematic list of the extant species of Odonata. Vol. 1. Zygoptera, Anisozygoptera. - *Societas Internationalis Odonatologica Rapid Communications Supplement* 3: i-ix, 1-127.
- Davies, D.A.L. & P. Tobin, 1985 The dragonflies of the world: a systematic list of the extant species of Odonata. Vol. 2. Anisoptera. - *Societas Internationalis Odonatologica Rapid Communications Supplement* 5: i-xi, 1-151.

- De Knijf, G., 1995 *Crocothemis erythraea* en *Cercion lindenii*, nu al in België en binnenkort ook in Nederland algemeen? - Libellen-nieuwsbrief 1995 (4): 7-12.
- De Knijf, G., 2001 *Leucorrhinia pectoralis* (Charpentier, 1825) in 2000 in Vlaanderen: terug van weggeweest of toch nooit volledig verdwenen. - Gomphus 17: 9-22.
- De Knijf, G. & A. Anselin, 1996 Een gedocumenteerde Rode lijst van de libellen van Vlaanderen. - Mededelingen van het instituut voor Natuurbehoud.
- De Knijf, G. & A. Anselin, 2001 Libellen in Limburg: verandering in verspreiding en het belang voor Vlaanderen. - Jaarboek 2000, Limburgse Koepel voor Natuurstudie: 51-62.
- De Knijf, G., A. Anselin & H. Demolder, 1997 The odonatofauna of the Damvallei (east-Flanders, Belgium): past glory or still worthwhile? - Biologisch Jaarboek 64: 75-91.
- De Marmels, J., 1975 Die Larve von *Hemianax ephippiger* (Burmeister, 1839) (Anisoptera: Aeshnidae). - Odonatologica 4: 259-263.
- De Marmels, J., 1984 The genus *Nehalennia* Selys, its species and their phylogenetic relationships (Zygoptera: Coenagrionidae). - Odonatologica 13: 501-527.
- De Marmels, J. & H. Schiess, 1977 Zum Vorkommen der Zwerglibelle *Nehalennia speciosa* (Charp., 1840) in der Schweiz. - Vierteljahrsschrift der naturforschenden Gesellschaft in Zürich 122: 339-348.
- Delft, J.J.C.W. van, 1998 De Bandheidelibel (*Sympetrum pedemontanum* (Allioni, 1766)) in Nederland. - Brachytron 2: 3-9.
- Delft, J.J.C.W. van & K. Goudsmits, 1999 De Beekkrombout (*Gomphus vulgatissimus* (Linnaeus)) in het stroomgebied van de Dommel in 1998. - Brachytron 3: 12-14.
- Dell'Anna, L. & C. Utzeri, 1991 A male of *Sympetrum striolatum* (Charp.) in flight over the Tyrrhenian Sea (Anisoptera: Libellulidae). - Notulae Odonatologicae 3: 111-112.
- Devai, G., 1976 The chorological research of the dragonfly (Odonata) fauna of Hungary. - Acta Biologica Debrecina 13: 119-156.
- Devaux, B. & J.L. Dommanget, 1996 Redécouverte de *Leucorrhinia caudalis* (Charpentier, 1840) en Ile-de-France (Odonata, Anisoptera, Libellulidae). - Martinia 12: 64.
- Dijkstra, K.D.B., 1997 New records of *Libellula fulva* (Müll.) for Portugal (Anisoptera: Libellulidae). - Notulae Odonatologicae 4: 160.
- Dijkstra, K.D.B., 1998 Libellen in Berkheide en de Coepelduynen 1995-'97: drie jaar waarnemen tussen Noordwijk en Wassenaar. - Holland's Duinen 32: 7-28.
- Dijkstra, K.D.B., D. Groenendijk & V.J. Kalkman, 1998 Voorpost van het Zuiden: de libellen van de Nederlandse St. Pietersberg. - Brachytron 2: 23-27.
- Dijkstra, K.D.B., K. Mostert, J.W. van Velzen & R. Witte, 1999 Recente ontwikkelingen in de libellenfauna van de Hollandse en Zeeuwse duinen. - Brachytron 3: 15-28.
- Dijkstra, K.D.B. & M. van der Weide, 1997 De Zwervende heidelibel (*Sympetrum fonscolombii* (Selys)) in Nederland in 1996. - Brachytron 1: 16-22.
- Dingemanse, N.J., 1998 Vliegtijd van *Aeshna subarctica* in Nederland. - Amoeba 72: 108-110.
- Dingemanse, N.J. & V.J. Kalkman, 1995 Overzicht libellenwaarnemingen van Terschelling. - Amoeba 69: 203-209.
- Dingemanse, N.J. & V.J. Kalkman, 1997 Het onderscheid tussen *Aeshna subarctica* Walker en *A. juncea* (L.) in Nederland. - Brachytron 1: 35-39.
- Doerksen, G.P., 1980 Notes on the reproductive behaviour of *Enallagma cyathigerum* (Charpentier) (Zygoptera: Coenagrionidae). - Odonatologica 9: 293-296.
- Dominguez, T.M., E.J. Calabrese, P.T. Kostecki & R.A. Coler, 1988 The effects of tri- and dichloroacetic acids on the oxygen consumption of the dragonfly nymph *Aeshna umbrosa*. - Journal of Environmental Science and Health - A 23: 251-271.
- Dommanget, J.L., 1987 Etude Faunistique et Bibliographique des Odonates de France. - Coll. Inventaires de faune et de Flore, 36. Museum National d'Histoire Naturelle Paris.
- Donath, H., 1985 Zum Vorkommen der Flußjungfern (Odonata, Gomphidae) am Mittellauf der Spree. - Entomologische Nachrichten, Berlin 29: 155-160.
- Donath, H., 1988 Untersuchungen in einer Larvenkolonie von *Cordulegaster boltoni* (Donovan) in der Niederlausitz. - Libellula 6: 105-116.
- Donath, H., 1989 Verbreitung und Ökologie der zweigestreiften Quelljungfer, *Cordulegaster boltonii* (Donovan 1807) in der DDR (Insecta, Odonata: Cordulegastridae). - Faunistische Abhandlungen, Dresden 16: 97-106.
- Donath, H., 1993 Zum Vorkommen der Flußjungfern (Odonata, Gomphidae) am Mittellauf der Spree. - Entomologische Nachrichten und Berichte 29: 155-160.
- Donath, H., 1996 Die Zierliche Moosjungfer (*Leucorrhinia caudalis* [Charpentier 1840]) neu für die Libellenfauna der nordwestlichen Niederlausitz. - Biologische Studien Luchau 25: 37-40.
- Dreyer, W., 1978 Etho-ökologische Untersuchungen an *Lestes viridis* (Vander Linden) (Zygoptera; Lestidae). - Odonatologica 7: 309-322.
- Dreyer, W., 1986 Die Libellen. - Gerstenberg Verlag, Hildesheim.
- Duffy, W.G. & C.R. Liston, 1985 Survival following exposure to subzero temperatures and respiration in cold acclimatized larvae of *Enallagma boreale* (Odonata: Zygoptera). - Freshwater Invertebrate Biology 4: 1-7.
- Duijm, F. & G. Dutmer, 1985 Libellentabel. - Jeugdbondsuitgeverij, Utrecht.
- Dumont, H., 1977a Redécouvert d'*Oxygastra curtisii* (Dale, 1834) en Belgique (Odonata). - Bulletin et Annales de la Société royale d'Entomologie 113: 26.
- Dumont, H., 1994 Waar blijft *Hemianax ephippiger*? - Gomphus 10: 79-83.
- Dumont, H.J., 1971 A contribution to the ecology of some Odonata of a "trap" area around Denderleeuw (eastern Flanders: Belgium). - Bulletin et Annales de la Société Royale d'Entomologie de Belgique 107: 211-235.
- Dumont, H.J., 1977b On migrations of *Hemianax ephippiger* (Burmeister) and *Tramea basilaris* (P. de Beauvois) in West- and North-West Africa in the winter of 1975/76. - Odonatologica 6: 13-16.
- Dumont, H.J. & S.N. Borisov, 1993 Three, not two species in the genus *Sympecma* (Odonata: Lestidae). - Bulletin et Annales de la Société Royale Belge d'Entomologie 129: 31-40.
- Dumont, H.J. & K. Desmet, 1990 Transsahara and transmediterranean migratory activity of *Hemianax ephippiger* (Burmeister) in 1988 and 1989 (Anisoptera: Aeshnidae). - Odonatologica 19: 181-185.
- Dumont, H.J. & S. Dumont, 1969 A biometrical analysis of the dragonfly *Ischnura elegans* (Vander Linden) with special reference to its chloride-tolerance and generation number. - Biologisch Jaarboek Dodona 37: 50-60.
- Dumont, H.J. & B.O.N. Hinnekint, 1973 Mass migration in dragonflies, especially in *Libellula quadrimaculata* L.: review, a new ecological approach and a new hypothesis. - Odonatologica 2: 1-20.
- Dumont, H.J., J. Mertens & W. de Coster, 1993 The *Calopteryx splendens*-cline in Southwestern France, analysed by quantitative wingspot analysis (Zygoptera: Calopterygidae). - Odonatologica 22: 345-351.
- Dunkle, S.W., 1981 The ecology and behavior of *Tachopteryx thoreyi* (Hagen) (Anisoptera: Petaluridae). - Odonatologica 10: 189-199.
- Dunson, W.A., 1980 Adaptations of nymphs of a marine dragonfly, *Erythrodiplox berenice*, to wide variations in salinity. - Physiological Zoology 53: 445-452.
- Dutmer, A. & G. Dutmer, 1995 Libellen in het Engbertsdijkveen: het jaar 1995. - Eigen uitgave.
- Dutmer, A. & G. Dutmer, 1996 Libellen in het Engbertsdijkveen: het jaar 1996. - Eigen uitgave.
- Dutmer, G., 1970 Libellen, verspreidingsgegevens naar waarnemingen uit 1966-1969. - Anax 2: 6-24.
- Dutmer, G. & F. Duijm, 1974 Libellen, tabellen voor de Nederlandse imago's en larven. - Jeugdbondsuitgeverij.
- Duval, B. & J.-L. Pratz, 1988 Note relative à la présence d'*Epi-theca bimaculata* (Charpentier, 1825) en Forêt d'Orléans (Loiret). - Martinia 4: 103-105.

- Eda, S., 1985 Number of ommatidia of a compound eye of *Sympetrum eroticum eroticum* Selys. - Tombo 28: 33-34.
- Edelaar, P., K.D. Dijkstra & N.J. Dingemanse, 1996 *Hemianax ephippiger*: a new dragonfly for The Netherlands (Odonata: Aeshnidae). - Entomologische Berichten, Amsterdam 56: 192-195.
- Edelaar, P. & H. Niesen, 1999 De Maanwaterjuffer *Coenagrion lunulatum* in de Noord-Hollandse duinen. - NVI-nieuwsbrief 3 (3): 3-4.
- Ehmann, L.H., 1992 Wiederentdeckung von *Stylurus flavipes* (Charpentier) in Österreich (Anisoptera: Gomphidae). - Libellula 11: 77-80.
- Eiseler, B. & F. Eiseler, 1981 Markierungsergebnisse bei *Gomphus pulchellus* Selys. - Libellula 1: 29-31.
- Esselink, H., M. Geertsma & J. Kuper, 1996 Libellen als prooi van de Grauwe klauwier. - Contactblad Nederlandse LibellenOnderzoekers Nr 24: 4-5.
- Eversham, B.C. & J.M. Cooper, 1998 Dragonfly species-richness and temperature: national patterns and latitude trends in Britain. - Odonatologica 27: 307-316.
- Ewers, M., 1996 Zum Vorkommen der Sumpf-Heidelibelle (*Sympetrum depressiusculum*) und andere Libellenarten an der Ahlhorner Fischteichen. - Oldenburger Jahrbuch 1996.
- Faasen, T., 2000 Kleine tanglibel (*Onychogomphus forcipatus*), wel of niet inheems in Nederland? - Brachytron 4: 23-25.
- Feiler, M. & W. Gottschalk, 1989 Funde der Asiatischen Keiljungfer (*Gomphus flavipes*) im Havelgebiet (Insecta, Odonata). - Veröffentlichungen Potsdam-Museum 30: 120-122.
- Feiler, M., W. Gottschalk & D. Honsu, 1989 Wiederentdeckung der Zierlichen Moosjungfer (*Leucorrhinia caudalis*) in der DDR (Insecta, Odonata). - Beiträge zur Tierwelt der Mark xi. Veröffentlichungen des Potsdam-Museums 30: 9-14.
- Ferreras-Romero, M., 1988 New data on the ecological tolerance of some rheophilous Odonata in Mediterranean Europe (Sierra Morena, southern Spain). - Odonatologica 17: 121-126.
- Fincke, O.M., 1986a Lifetime reproductive success and the opportunity for selection in a non-territorial damselfly (Odonata, Coenagrionidae). - Evolution 40: 791-803.
- Fincke, O.M., 1986b Underwater oviposition in a damselfly (Odonata: Coenagrionidae) favors male vigilance and female multiple mating. - Behaviour Ecology and Sociobiology 18: 405-412.
- Fischer, Z., 1964 Cycle vital de certaines espèces de libellules du genre *Lestes* dans les petits bassins asiatiques. - Polskie Archiwum Hydrobiologii 46: 269-275.
- Fliedner, H., 1997 Die Bedeutung der wissenschaftlicher Namen europäischer Libellen. - Libellula Supplement 1.
- Foidl, J.R., A. Buchwald & S. Heitz, 1993 Untersuchungen zum Larvenbiotop von *Gomphus vulgatissimus* Linné 1758 (Gemeine Keiljungfer; Gomphidae, Odonata). - Mitteilungen der badische Landesverein für Naturkunde und Naturschutz 15: 637-660.
- Forbes, M., 1991 Ectoparasites and mating success of male *Enallagma ebrium* damselflies (Odonata; Coenagrionidae). - Oikos 60: 336-342.
- Forbes, M. & R.L. Baker, 1991 Condition and fecundity of the damselfly *Enallagma ebrium* (Hagen): the importance of ectoparasites. - Oecologia 86: 335-341.
- Fortuin, S., 1956 Libellen rond Eindhoven. - Agrion 1: 31-33.
- Foster, G.N., 1994 Evidence for pH insensitivity in Odonata of peat pools. - Journal of the British Dragonfly Society 10: 40-45.
- Foster, G.N., 1995 Evidence for pH insensitivity in some insects inhabiting peat pools in the Loch Fleet catchment. - Chemistry and Ecology 9: 207-215.
- Fox, A.D., 1989 Ovipositing behaviour in *Somatochlora metallica*. - Entomologist's Monthly Magazine 125: 151-152.
- Fox, A.D., 1991 How common is terrestrial oviposition in *Somatochlora metallica* Vander Linden? - Journal of the British Dragonfly Society 5: 38-39.
- Fox, A.D. & S.A. Cham, 1994 Status, habitat use and conservation of the scarce blue-tailed damselfly *Ischnura pumilio* (Charpentier) (Odonata: Coenagrionidae) in Britain and Ireland. - Biological Conservation 68: 115-122.
- Frankenhuizen, K. van, 1977 Libellen van het Lonnekermeer. - Anax 9: 4-9.
- Frankovic, M., 1991 Review of *Leucorrhinia* records in Croatia and in other successor states of the former Yugoslavia (Anisoptera: Libellulidae). - Notulae Odonatologicae 3: 113-136.
- Frantsevitch, L.I. & P.A. Mokrushov, 1984 Visual stimuli releasing attack of a territorial male in *Sympetrum* (Anisoptera: Libellulidae). - Odonatologica 13: 335-350.
- Fraser, 1951 The early nymphal instars of *Oxygastra curtisii* (Dale) (Odon., Corduliidae). - Entomologist's Monthly Magazine 87: 35-40.
- Fraser, F.C., 1934 The fauna of British India, including Ceylon and Burma. Odonata Vol 2. - Taylor and Francis, London.
- Fraser, F.C., 1943 The function and comparative anatomy of the oreillets in the Odonata. - Proceedings of the Royal Entomological Society of London: 50-56.
- Fraser, F.C., 1949 The nymph of *Ischnura pumilio* Charpentier (Order Odonata). - Proceedings of the Royal Entomological Society of London A-24: 46-50.
- Friday, L.E., 1988 The conservation and amenity value of ball-clay ponds in the isle of Purbeck, Dorset, UK. - Biological Conservation 43: 165-180.
- Gardner, A.E., 1950a The life-history of *Sympetrum sanguineum*. Müller. (Odonata). - Entomologist's Gazette 1: 21-26.
- Gardner, A.E., 1950b The life-history of *Sympetrum s. striolatum* (Charpentier) (Odonata). - Entomologist's Gazette 1: 53-60.
- Gardner, A.E., 1950c The life-history of *Aeshna mixta* Latr. - Entomologist's Gazette 1: 128-138.
- Gardner, A.E., 1952 The life-history of *Lestes dryas* Kirby. - Entomologist's Gazette 3: 4-26.
- Gardner, A.E., 1953a The life-history of *Leucorrhinia dubia* (Van der Lind) (Odonata). - Entomologist's Gazette 4: 45-65.
- Gardner, A.E., 1953b The life-history of *Libellula depressa* Linn. (Odonata). - Entomologist's Gazette 4: 175-201.
- Gardner, W., 1951 The life-history of *Sympetrum fonscolombii* Selys. Odonata - Libellulidae. - Entomologist's Gazette 2: 56-66.
- Gardner, A.E. & N. MacNeill, 1950 The life-history of *Pyrrhosoma nymphula* (Sulzer) (Odonata). - Entomologist's Gazette 1: 163-182.
- Garrison, R.W., 1978 A mark-recapture study of imaginal *Enallagma cyathigerum* (Charpentier) and *Argia vivida* Hagen (Zygoptera: Coenagrionidae). - Odonatologica 7: 223-236.
- Gasse, M. & C. Kröger, 1996 Schlüpfende Großlibellen (Anisoptera, Aeshnidae) als Beute der sozialen Faltenwespe *Vespula vulgaris* L. (Hymenoptera: Vespidae). - Libellula 15: 45-55.
- Gaunt, R.G., 1984 A remarkable emergence of *Aeshna cyanea* at a small pond in the Forest of Dean. - Journal of the British Dragonfly Society 1: 45-46.
- Geene, R., 1989 Biotoopvoorkoor van de groene glazenmaker (*Aeshna viridis*). - In: W.N. Ellis (Ed.) Insektenfauna en natuurbeheer. Utrecht, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Natuurhistorische Vereniging. 192.
- Geijskes, D.C., 1928 De levenswijze en ontwikkeling van *Lestes viridis* VanderL. - De Levende Natuur 33: 17-24, 48-52, 85-90.
- Geijskes, D.C., 1929 Een juffertje uit Oisterwijk. *Sympecma fusca* Vanderl., hare levenswijze en ontwikkeling. - De Levende Natuur 34: 139-143, 179-186.
- Geijskes, D.C., 1932 Aanteekeningen over de Entomo-fauna van het riviervtje de Aa in Noord-Brabant. - Tijdschrift voor Entomologie 75 (suppl.): 194-201.
- Geijskes, D.C. & E.J. van Nieuwerkerken, 1978 Libellen (Odonata) van Meijndel en Omgeving. Fauna van de wateren in Meijndel, IV. - Zoologische Bijdragen 23: 126-136.
- Geijskes, D.C. & J. van Tol, 1983 De libellen van Nederland. - KNNV, Hoogwoud.
- Gentilini, G., 1989 The Upper Miocene dragonflies of Monte Castellaro (Marche, central Italy) (Odonata, Libellulidae). - Memorie della Societa Entomologica Italiana 67: 251-271.
- Gentilini, G. & G. Peters, 1993 The Upper Miocene aeshnids of Monte Castellaro, central Italy, and their relationships to extant species (Anisoptera: Aeshnidae). - Odonatologica 22: 147-178.

- Geraeds, R.P.G. & J.T. Hermans, 2000 De Gaffellibel (*Ophiogomphus cecilia*, Fourcroy, 1785) langs de Roer. - Natuurhistorisch Maandblad 89: 254-259.
- Gerard, J.A.N., 1999 Libellen van het Westerbroek in 1999. - Eigen uitgave, Groningen.
- Gerend, R., 1988 Faunistik und Ökologie von *Lestes dryas* in Luxemburg. - Paiperlek 9: 49-56.
- Gerken, B., 1982 Probeflächenuntersuchungen in Mooren des Oberschwäbischen Alpenvorlandes - Ein Beitrag zur Kenntnis wirbelloser Leitarten südwestdeutscher Moore. - Telma 12: 67-84.
- Gerken, B., 1984 Die Sammlung von Libellen-Exuvien. Hinweise zur Methodik der Sammlung und zum Schlupfört von Libellen. - Libellula 3: 59-72.
- Gerken, B. & K. Sternberg, 1999 The exuviae of European dragonflies. - Druckerei GmbH, Höxter.
- Gerken, B. & W. Zettelmeyer, 1986 Populationsökologische Studien an Libellen als Beitrag zum Artenschutz. Mit einem Nachweis von *Lestes dryas* Kirby im Kreis Höxter. - Veröffentlichungen naturkundigen Verein Egge-Weser 3: 201-209.
- Gibbons, D.W. & D. Pain, 1992 The influence of river flow rate on the breeding behaviour of *Calopteryx* damselflies. - Journal of Animal Ecology 61: 283-289.
- Giddings, J.M., R.C. Biever, M.F. Annunziato & A.J. Hosmer, 1996 Effects of diazinon on large outdoor pond microcosms. - Environmental Toxicology and Chemistry 15: 618-629.
- Giesen, T.G. & M.H.J. Geurts, 1988 De Weidebeekjuffer (*Calopteryx splendens*, Odonata) in de Oude IJsselstreek. - Natuur en Landschap in Achterhoek en Liemers 2: 71-76.
- Glitz, D., 1970 Beitrag zur Libellenfauna des Truppenübungsplatzes Hölzigbaum. - Jahrbuch Deutsche Jugendbund für Naturbeobachtung 1: 43-76.
- Glitz, D., H.J. Hohmann & W. Piper, 1989 Artenschutzprogramm Libellen in Hamburg. - Schriftenreihe der Umweltbehörde, Hamburg.
- Godfrey, C. & D.J. Thompson, 1987 Diets of three aeshnid species in an acid pond. - Journal of the British Dragonfly Society 3: 29-31.
- Goffart, P., 1993 Compte-rendu de l'excursion dans l'Ourthe moyennens le 28 juin 1992. - Gomphus 8: 47-51.
- Goffart, P., 1995 Situation actuelle de l'Agrion mercure (*Coenagrion mercuriale*) en Wallonie et propositions de mesures visant la conservation. - Gomphus 11: 27-40.
- Goffart, P., 2000 Statut des espèces prioritaires d'Odonates du programme 'Inventaire et Surveillance de la Biodiversité en Wallonie': bilan décennal (1990-1999). - Gomphus 16: 139-149.
- Golembowski, U., 1988 Quellbäche des Kottenforstes als Lebensraum gefährdeter Tierarten am Beispiel von *Cordulegaster bidentatus* Selys (Insecta; Odonata). - Decheniana 141: 204-208.
- Goodyear, K.G., 1994 *Gomphus vulgatissimus* (Linnaeus) in Oxfordshire and Hampshire. - Journal of the British Dragonfly Society 10: 19-21.
- Goodyear, K.G., 1995 Comparison of aquatic larval habitats of *Libellula fulva* Müller. - Journal of the British Dragonfly Society 11: 42-45.
- Gorb, S., 1992 An experimental study of the refusal display in the damselfly *Platynemis pennipes* (Pall.) (Zygoptera: Platynemididae). - Odonatologica 21: 299-306.
- Gorb, S.N., 1994 Female perching behaviour in *Sympetrum sanguineum* (Müller) at feeding places (Anisoptera: Libellulidae). - Odonatologica 23: 341-353.
- Gorb, S.N., 1995a Precopulatory and tandem directional activity of *Sympetrum sanguineum* (Müller) males at the places of pairing (Anisoptera: Libellulidae). - Odonatologica 24: 341-345.
- Gorb, S.N., 1995b Scanning electron microscopy of pruinosity in Odonata. - Odonatologica 24: 225-228.
- Goudsmits, K., 1997 Een waarneming van de Zuidelijke keizerlibel (*Anax parthenope* Selys) in Nederland. - Brachytron 1: 59-60.
- Grand, D., 1990 Sur une migration d'*Hemianax ephippiger* (Burmeister, 1839) en région Lyonnaise (Rhône) (Odonata, Anisoptera: Aeshnidae). - Martinia 6: 85-91.
- Graveland, J., A. Datema & M.T. Wasscher, 1997 Voorkomen en ecologie van grote karekieten en libellen in de waterleidingplas van gemeentewaterleidingen Amsterdam. - Gemeenten waterleidingen Amsterdam, Amsterdam.
- Grether, G.F. & R.M. Grey, 1996 Novel cost of a sexually selected trait in the rubyspot damselfly *Hetaerina americana*: conspicuousness to prey. - Behavioral Ecology 7: 465-473.
- Gribbin, S.D. & D.J. Thompson, 1990a Asymmetric intraspecific competition among larvae of the damselfly *Ischnura elegans* (Zygoptera: Coenagrionidae). - Ecological Entomology 15: 37-42.
- Gribbin, S.D. & D.J. Thompson, 1990b Egg size and clutch size in *Pyrrhosoma nymphula* (Sulzer) (Zygoptera: Coenagrionidae). - Odonatologica 19: 347-357.
- Griebler, C., 1994 Beitrag zur Kenntnis der Libellenfauna des Weissensees (Kärnten) (Insecta: Odonata). - Carinthia II 104: 493-498.
- Griffioen, R. & K. Uilhoorn, 1997 Herontdekking van een populatie Noordse winterjuffer in de Weerribben. - nvt-nieuwsbrief 1 (3): 4-5.
- Griffioen, R.H.W. & H.M.G. Uilhoorn, 1998 De Noordse winterjuffer (*Sympecma paedisca*) (Brauer) in De Weerribben en de Kuinderplas. - Brachytron 2: 35-44.
- Groot, T. de, 1995 Libellen in het Vechtplassengebied. Inventarisatie-rapport 1995. - Vereniging Natuurmonumenten, 's Graveland.
- Groot, T. de, 1996a Libellen in het Vechtplassengebied. - Vereniging Natuurmonumenten, 's Graveland.
- Groot, T. de, 1996b Onderzoekje dagritme *Aeshna viridis*. - Libellen-nieuwsbrief 1996 (1): 7-9.
- Groot, T. de, 1997a Libellen in de Wieden. - Vereniging Natuurmonumenten, 's-Graveland.
- Groot, T. de, 1997b De libellenfauna van het Fochteloöerveen. - Vereniging Natuurmonumenten, 's-Graveland.
- Groot, T. de, 1997c Libellen van het Zwanenwater en Duin & Kruidberg. - Vereniging Natuurmonumenten, 's-Graveland.
- Groot, T. de, 1997d De zomerlibellen van de Plateaux in 1997. - Vereniging Natuurmonumenten, 's-Graveland.
- Groot, T. de, W. Reinboud & M. Wasscher, 1993 ODon-tabel voor het op naam brengen van libellen zonder te vangen. - Jeugdbondsuitgeverij, Utrecht.
- Groot, T. de, W. Reinboud & M.T. Wasscher, 1999 ODon-tabel voor het op naam brengen van libellen zonder te vangen. - Jeugdbondsuitgeverij, Utrecht.
- Groot, T. de & M. Wasscher, 1999 Biotoopverschuivingen van de gevlekte witsnuitlibel (*Leucorrhinia pectoralis*) in Nederland? - Brachytron 3: 18-25.
- Grunert, H., 1995 Eiablageverhalten und Substratnutzung von *Erythromma najas* (Odonata: Coenagrionidae). - Braunschweiger Naturkundliche Schriften 4: 769-794.
- Gubbels, R., 1998 Waarneming van een bronlibel (*Cordulegaster boltonii*) langs de Grensmaas. - Natuurhistorisch Maandblad 87: 212.
- Gubbels, R.E.M.B., J.T. Hermans & R.F.M. Krekels, 1995 De Zuidelijke oeverlibel na 93 jaar weer in Nederland. - Natuurhistorisch Maandblad 84: 284-291.
- Habraken, J.M.P.M. & B.H.J.M. Crombaghs, 1997 Een vondst van de Rivierrombout (*Gomphus flavipes* (Charpentier)) langs de Waal. - Brachytron 1: 3-5.
- Hamada, K. & K.D. Inoue, 1985 The dragonflies of Japan in colour. - Kodansha, Japan.
- Hämäläinen, M. & R.A. Müller, 1997 Synopsis of the Philippine Odonata, with lists of species recorded from forty islands. - Odonatologica 26: 249-315.
- Hammond, C.O., 1977 The dragonflies of Great Britain and Ireland. - Curwen Books, The Curwen Press Ltd, London 9-115.
- Harvey, I.F. & P.S. Corbet, 1985 Territorial behaviour of larvae enhances mating success of male dragonflies. - Animal Behaviour 33: 561-565.
- Harvey, I.F. & K.J. Walsh, 1993 Fluctuating asymmetry and lifetime mating success are correlated in males of the damselfly *Coenagrion puella* (Odonata: Coenagrionidae). - Ecological Entomology 18: 198-202.

- Havel, J.E., J. Link & J. Niedzwiecki, 1993 Selective predation by *Lestes* (Odonata, Lestidae) on littoral microcrustacea. - Freshwater Biology 29: 47-58.
- Heads, P.A., 1985 The effect of invertebrate and vertebrate predators on the foraging movements of *Ischnura elegans* larvae (Odonata: Zygoptera). - Freshwater Biology 15: 599-571.
- Heads, P.A., 1986 The costs of reduced feeding due to predator avoidance: potential effects on growth and fitness in *Ischnura elegans* larvae (Odonata: Zygoptera). - Ecological Entomology 11: 369-376.
- Heffer, J. & M. Swinkels-Verpraet, 1992 Inventarisatierapport van de libellen bij een aantal Oisterwijkse vennen. - Intern rapport Natuurmonumenten.
- Heffer, J. & M. Swinkels-Verpraet, 1993 Inventarisatierapport van de libellen bij een aantal Oisterwijkse vennen en laaglandbeken. - Intern rapport Natuurmonumenten.
- Heidemann, H., 1988 Brauchen wir einen neuen Namen für *Gomphus flavipes* (Charpentier, 1825)? Spezielles und Allgemeines über Namensänderungen. - Libellula 7: 27-40.
- Heidemann, H., 1989 Der Begriff *Stylurus* Bemerkungen zu seiner Begründung. - Libellula 8: 115-144.
- Heidemann, H. & R. Seidenbusch, 1993 Die Libellenlarven Deutschlands und Frankreichs. Handbuch für Exuviansammler. - Verlag Erna Bauer, Keltern.
- Heijden, A.E. van der, 2000 Een vondst van een populatie Donkere waterjuffers (*Coenagrion armatum*) in De Weerribben. - Brachytron 4: 16-19.
- Heijerman, T. & H. Turin, 1998 Rode lijsten: zinvol of vol onzin? - Entomologische Berichten, Amsterdam 58: 92-104.
- Heinrich, B. & T.M. Casey, 1978 Heat transfer in dragonflies: fliers and 'perchers'. - Journal of Experimental Biology 74: 17-36.
- Helsdingen, P.J. van, L. Willemse & M.C.D. Speight, 1996 Background information on invertebrates of the habitats directive and the Bern Convention. Part 2. - Mantodea, Odonata, Orthoptera and Arachnida. - Council of Europe Nature and Environment Series 80 i-v: 219-398.
- Hemelrijk, L., M. Huijzer, M. Verdonk & M. van Noordwijk, 1972 Verslag van het tweede jaar van het libellenonderzoek op het Oppad bij Kortenhoeft, zomer 1971. - NJN.
- Hengeveld, R. & J. Haeck, 1982 The distribution of abundance. I Measurements. - Journal of Biogeography 9: 303-316.
- Henrikson, B.-I., 1988 The absence of antipredator behavior in the larvae of *Leucorrhinia dubia* (Odonata) and the consequences for their distribution. - Oikos 51: 179-183.
- Henrikson, B.-I., 1993 *Sphagnum* mosses as a microhabitat for invertebrates in acidified lakes and the colour adaptation and substrate preference in *Leucorrhinia dubia* (Odonata, Anisoptera). - Ecography 16: 143-153.
- Hermans, J., 1995 De zuidelijke glazenmaker weer in Limburg waargenomen. - Natuurhistorisch Maandblad 84: 242-245.
- Hermans, J.T., 1990 *Cercion lindenii* Selys 1840 (Insecta, Odonata) weer in Limburg gevonden. - Natuurhistorisch Maandblad 79: 5-8.
- Hermans, J.T., 1992 De libellen van de Nederlandse en Duitse Meinweg (Odonata). - Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht.
- Hermans, J.T. & R.E.M.B. Gubbels, 1997 De Vuurlibel (*Crocothemis erythraea* (Brullé)) in Limburg. - Brachytron 1: 22-26.
- Hess, M., U. Heckes & M. Schon, 1996 *Epitheca bimaculata* (Charpentier) in Bayern (Anisoptera: Corduliidae). - Libellula 15: 27-44.
- Heymer, A., 1964 Ein Beitrag zur Kenntnis der Libelle *Oxygastra curtisi* (Dale, 1834). - Beiträge zur Entomologie 14: 31-44.
- Heymer, A., 1973a Das hochspezialisierte Beutefangverhalten der Larve von *Cordulegaster annulatus* (Latr., 1805), eine ökologische Einnischung. (Odonata, Anisoptera). - Revue de Comportement Animal 7: 103-112.
- Heymer, A., 1973b Ethologische Freilandbeobachtungen an der Kleinlibelle *Agrion lindenii* Selys 1840. - Revue de Comportement Animal 7: 183-189.
- Heymer, A., 1973c Verhaltensstudien an Prachtlibellen. - Zeitschrift für Tierpsychologie Beiheft 11.
- Hilfert, D. & G. Ruppel, 1997 Early morning oviposition of dragonflies with low temperatures for male-avoidance (Odonata: Aeshnidae, Libellulidae). - Entomologia Generalis 21: 177-188.
- Hilton, D.F.J., 1987 A terminology for females with color patterns that mimic males. - Entomological News 98: 221-223.
- Hinnekin, B.O.N., 1987 Population dynamics of *Ischnura e. elegans* (Vander Linden) (Insecta: Odonata) with special reference to morphological colour changes, female polymorphism, multiannual cycles and their influence on behaviour. - Hydrobiologia 146: 3-31.
- Hoeffnagel, W.J., 1994 Odonata in de 's Gravelandse buitenplaatsen Bantam, Schaep & Burgh, Boekenstein, Spanderswoud en Hilverbeek. - Eigen uitgave, Hilversum.
- Hoffmann, J., 1960 Les odonates du Grand-Duché de Luxembourg. - Musée d'histoire naturelle Luxembourg, Luxembourg.
- Hogerheijde, H., 1982 Insect en dialect: benamingen voor de libel in de Nederlandse dialecten. - Contactblad Nederlandse LibellenOnderzoekers Nr 3: 9-13.
- Holmen, M., 1991 Dvaergvandnyme, *Nehalennia speciosa* (Charpentier), ny for Danmark. - Entomologiske Meddelelser 59: 1-3.
- Holmen, M. & H. Pedersen, 1996 Odonata i Danmark, forelobig status 1995 Nordisk Odonatologica Forum. - Nyhetsbrev 2: 4-6.
- Holmes, J.D., 1984 Rapid larval development in *Brachytron pratense* (Müller). - Journal of the British Dragonfly Society 1: 38.
- Holmes, J.D. & S. Randolph, 1994 An early emergence (one year life-cycle) of *Libellula depressa* Linnaeus and *Anax imperator* Leach. - Journal of the British Dragonfly Society 10: 25-28.
- Holzing, W.E., 1991 *Nehalennia speciosa* (Charp., 1840), Wiederfund für die Steiermark (Zygoptera: Coenagrionidae). - Libellula 10: 151-154.
- Hoogeveen, Y., 1998 Rode lijsten in het Nederlandse natuurbeleid. - Entomologische Berichten, Amsterdam 58: 86-91.
- Hooijmeijer, J. & T. Jager, 2001 Libellen in de Lindevallei. - Twirre 12: 6-9.
- Höppner, B., 1994 Ökologische Untersuchungen an der Kleinen Mosaikjungfer (*Brachytron pratense*) und dem Spitzenfleck (*Libellula fulva*) in der Oberrheinebene unter besonderer Berücksichtigung der Vegetation. - Mitteilungen des badischen Landesvereins für Naturkunde und Naturschutz e.v. Freiburg im Breisgau 16: 43-73.
- Houtman, G., 1951 *Lestes viridis* van der L. - Entomologische Berichten, Amsterdam 13: 306.
- Huijs, L., 1988 Libellen in een stadspark. - De Levende Natuur 89: 167-172.
- Huijs, L.G.J. & H.P.J. Peters, 1983 Libellen in het Strijper Aangebied: een landschapsecologische analyse. - Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Leersum.
- Huijs, L.G.J. & H.P.J. Peters, 1984 *Sympetrum pedemontanum* (Allioni 1766) in Nederland waargenomen (Odonata: Libellulidae). - Entomologische Berichten, Amsterdam 44: 21-24.
- Inberg, H., 1995 Binnenkort *Orthetrum brunneum* in Nederland? - Libellennieuwsbrief 1995 (2): 14.
- Inden-Lohmar, C., 1997 Nachweis einer zweiten Jahresgeneration von *Ischnura elegans* (Vander Linden) und *I. pumilio* (Charpentier) in Mitteleuropa (Zygoptera: Coenagrionidae). - Libellula 16: 1-15.
- Jacquemin, G., 1994 Odonata of the Rif, northern Morocco. - Odonatologica 23: 217-236.
- Jacquemin, G. & J.P. Boudot, 1986 Comportement de ponte chez *Hemianax ephippiger* (Burm.) (Anisoptera: Aeshnidae). - Notulae Odonatologicae 2: 109-120.
- Jacquemin, G., J.P. Boudot, P. Goutet & F. Schwab, 1985 Présence d'*Epitheca bimaculata* CHARP. en Lorraine. - Bulletin de Société d'Histoire Naturelle Moselle 44: 229-242.
- Jahn, P., 1982 Liste der Libellenarten (Odonata) von Berlin mit Kennzeichnung der ausgestorbenen und gefährdeten Arten (Rote Liste). - Landschaftsentwicklung und Umweltforsch 11: 297-310.
- Janetzky, W. & C. Ritzau, 1993 Zur Verbreitung von Libellen in Einzugsgebiet der Hunte. - Libellula 11: 125-140.

- Jansen, K.C., 1988 De libellen van Drenthe, een inventarisatie 1975-1988. - Eigen uitgave.
- Jansen, K.C., 1989 Libellen in het Bargerveenreservaat. - Staatsbosbeheer, Assen.
- Jenkins, D.K., 1986 A population study of *Coenagrion mercuriale* (Charpentier) at a New Forest site using a modified 'Pollard Walk'. - Journal of the British Dragonfly Society 2: 17-20.
- Jenkins, D.K., 1987 A population study of *Coenagrion mercuriale* (Charpentier) at a New Forest site. Part 3 Diurnal variation. - Journal of the British Dragonfly Society 3: 17-20.
- Jödicke, R., 1993a Crepuscular flight in *Aeshna mixta* Latr. (Anisoptera: Aeshnidae). - Journal of the British Dragonfly Society 9: 10-12.
- Jödicke, R., 1993b Die Libellen Deutschlands - eine systematische Liste mit Hinweisen auf aktuelle nomenklatorische Probleme. - Libellula 11: 89-111.
- Jödicke, R., 1995 Die Bestandssituation von *Somatochlora flavomaculata* (Van der Linden) in Nordrhein-Westfalen (Anisoptera: Corduliidae). - Libellula 14: 199-202.
- Jödicke, R., 1997 Die Binsenjungfern und Winterlibellen Europas. - Westarp Wissenschaften, Magdeburg.
- Jödicke, R., U. Krüner & G. Sennert, 1983 Libellenbestandsaufnahme aus den 60er und 80er Jahren im nordwestlichen Niederrheinischen Tiefland - Versuch einer Analyse zur Bestandsentwicklung. - Libellula 2: 13-20.
- Jödicke, R., U. Krüner, G. Sennert & J.T. Hermans, 1989 Die Libellenfauna im südwestlichen niederrheinischen Tiefland. - Libellula 8: 1-106.
- Jödicke, R. & T. Mitamura, 1995 Contributions towards an annotated bibliography on hibernation in *Sympecma* Burmeister (Odonata: Lestidae). - Opuscula zoologica fluminensia 133: 1-9.
- Jödicke, R. & B. Thomas, 1993 Bivoltine Entwicklungszyklen bei *Sympetrum striolatum* (Charpentier) in Mitteleuropa (Anisoptera: Libellulidae). - Odonatologica 22: 357-364.
- Johansson, F., 1990 Foraging in larvae of *Aeshna juncea* (L.): patch use and learning (Anisoptera: Aeshnidae). - Odonatologica 19: 39-45.
- Johansson, F., 1993 Diel feeding behavior in larvae of four odonate species. - Journal of Insect Behaviour 6: 253-264.
- Johansson, F. & U. Norling, 1994 A five year study of the larval life history of *Coenagrion hastulatum* (Charpentier) and *C. armatum* (Charpentier) in northern Sweden (Zygoptera: Coenagrionidae). - Odonatologica 23: 355-364.
- Johansson, F. & L. Samuelsson, 1994 Fish-induced variation in abdominal spine length of *Leucorrhinia dubia* (Odonata) larvae? - Oecologia 100: 74-79.
- Johnson, C., 1975 Polymorphism and natural selection in ischnuran damselflies. - Evolutionary Theory 1: 81-90.
- Johnson, D.M., 1991 Behavioral ecology of larval dragonflies and damselflies. - Trends in Evolution and Ecology 6: 8-13.
- Jones, S.P., 1985 A note on the survival of dragonflies in adverse conditions in Cornwall. - Journal of the British Dragonfly Society 1: 83-84.
- Jones, S.P., 1996 The first British record of the Scarlet Dragonfly *Crocothemis erythraea* (Bullé). - Journal of the British Dragonfly Society 12: 11-12.
- Jong, T. de, 2000 *Cordulegaster boltonii* in Culemborg. - NVL-nieuwsbrief 4 (2): 4.
- Jong, T.H. de, 2000 Soortenbeschermingsplan voor Krabbescheer en Groene glazenmaker. - Provincie Utrecht.
- Jong, T. de & P. Verbeek, 2001 Beschermingsplan groene glazenmaker 2002-2006. - Expertisecentrum Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Wageningen.
- Jong, T.H. de, 1999 De Groene glazenmaker (*Aeshna viridis*) in de provincie Utrecht. - Brachytron 3: 11-17.
- Jurzitza, G., 1978 Unsere Libellen. Die Libellen Mitteleuropas in 120 Farbfotos. - Franck-Kosmos Verlag, Stuttgart.
- Jurzitza, G., 1986 Unterwasser-Eiablage bei *Ischnura elegans* (Van der Linden). - Libellula 5: 72-74.
- Kaiser, H., 1974a Intraspezifische Aggression und räumliche Verteilung bei der Libelle *Onychogomphus forcipatus* (Odonata). - Oecologia 15: 223-234.
- Kaiser, H., 1974b Verhaltensgefüge und Temporalverhalten der Libelle *Aeshna cyanea* (Odonata). - Zeitschrift für Tierpsychologie 34: 398-429.
- Kaiser, H., 1982 Do *Cordulegaster* males defend territories? A preliminary investigation of mating strategies in *Cordulegaster boltonii* (Donovan) (Anisoptera: Cordulegasteridae). - Odonatologica 11: 139-152.
- Kaiser, H., 1984 Bestimmung der Populationsdichte von Aeshniden am Beispiel von *Aeshna cyanea* (Müller). - Libellula 3: 20-31.
- Kalkman, V.J., 1996a Aanvulling op: Overzicht libellenwaarnemingen van Terschelling. - Amoeba 70: 23.
- Kalkman, V.J., 1996b Terschelling voor de derde keer. - Libellen-nieuwsbrief 1996 (5): 11-12.
- Kalkman, V.J., 1998 Nieuwe voortplantingsplaats Bandheidlibel (*Sympetrum pedemontanum*). - NVL-nieuwsbrief 2 (3): 3.
- Kalkman, V.J. & K.D.B. Dijkstra, 2000 The dragonflies of the Białowieża area, Poland and Belarus (Odonata). - Opuscula zoologica fluminensia 185: 1-19.
- Kalkman, V.J. & N. Dingemanse, 1999 De Metaalglanslibel: Schaars of onderschat? - Amoeba 73: 3.
- Kalkman, V.J., P. Edelaar & M.A.A.M. Trigt, 2000 De voortplantingsbiotoop van de Gevlekte glanslibel (*Somatochlora flavomaculata*) in Nederland. - Brachytron 4: 28.
- Kalkman, V.J. & R. Ketelaar, 1999 Interessante libellenwaarnemingen in 1998 (Odonata). - Nederlandse Faunistische Mededelingen 8: 85-88.
- Kalkman, V.J., R. Ketelaar & M. Reemer, 1998 Libellen van de Rode Lijst in Gelderland. - Stichting EIS-Nederland & De Vlinderstichting, Leiden, Wageningen.
- Kalkman, V.J., R. Ketelaar & M. van der Weide, 1996 Thema-nummer "Witte Gebieden". - Libellen-nieuwsbrief 1996 (2): 1-29.
- Kalkman, V.J. & A. Stroo, 1993 Handleiding Libellenproject. - Jeugdbondslibellenproject, Utrecht.
- Keetch, D. P. and V. C. Moran, 1966 Observation on the biology of nymphs of *Paragomphus cognatus* (Rambur) I. Habitat selection in relation to substrate particle size. - Proceedings Royal Entomological Society London (A) 41: 116-122.
- Kelm, H.J., 1983 Neue Funde von *Coenagrion armatum* Charpentier 1840 in Schleswig-Holstein. - Drosera 7: 13-14.
- Kemp, R.G. & G.S. Vick, 1983 Notes and observations on *Gomphus vulgatissimus* (Linnaeus) on the River Severn and River Thames. - Journal of the British Dragonfly Society 1: 22-25.
- Kennedy, C.H., 1950 The relation of American dragonfly eating birds to their prey. - Ecological Monographs 20: 103-142.
- Kern, D., 1992 Beobachtungen an *Gomphus vulgatissimus* (L.) an einem Wiesengraben der Dümmer-Geestniederung. - Libellula 11: 47-76.
- Ketelaar, R., 1988 Libellen: hun voorkomen en behoud in laagvenen. - Trias 17: 8-10.
- Ketelaar, R., 1994 Veel waarnemingen van de Zwervende pansterjuffer in 1994. - Libellen-nieuwsbrief 1994 (4): 11-13.
- Ketelaar, R., 1995 De libellen van Zuidwest Drenthe. - Amoeba 69: 179-184.
- Ketelaar, R., 1997a Dagvlinders en libellen van het Buurserzand. - De Vlinderstichting, Wageningen.
- Ketelaar, R., 1997b Actuele en potentiële betekenis van de ecologische structuur in de gemeente Heerenveen. - De Vlinderstichting, Wageningen.
- Ketelaar, R., 1997c Handleiding libellenwaarnemingen. - De Vlinderstichting, Wageningen.
- Ketelaar, R., 1998a Evaluatie van het proefjaar 1997 libellenmonitoring. - De Vlinderstichting, Wageningen.
- Ketelaar, R., 1998b Speerwaterjuffer in het nauw. - Vlinders 13: 19-21.
- Ketelaar, R., 2000 Libellen op vennen in Noord-Brabant: een database en richtlijnen voor herstel. - De Vlinderstichting, Wageningen.

- Ketelaar, R., 2001 Verspreidingsgegevens van libellen als instrument bij het herstel van vennen. - De Levende Natuur 102: 166-170.
- Ketelaar, R., D. Groenendijk, K. Veling & V.J. Kalkman, 2000 Beschermingsplan dagvlinders en libellen van moerassen. - De Vlinderstichting, Wageningen & eis-Nederland, Leiden.
- Ketelaar, R. & C. Plate, 1999 Handleiding Libellenmonitoring. - De Vlinderstichting, Wageningen.
- Ketelaar, R. & K. Uilhoorn, 2000 Voorlopig overzicht van de Groene glazenmaker in Fryslân. - Twirre 11: 17-19.
- Ketelaar, R. & B. van der Wal, 1998 De terugkeer en biotoopkeuze van de Beekrombout (*Gomphus vulgatissimus* (Linnaeus)) in Oost-Nederland. - Brachytron 2: 44-51.
- Ketelaar, R. & M. van der Weide, 1997 Monitoring van libellen in Nederland. - Brachytron 1: 44-50.
- Ketelaar, R. & B. van de Wetering, 1998 De groene glazenmaker in Groningen - De Vlinderstichting, Wageningen.
- Ketelaar R. & B. van de Wetering, 2000 Herstelplan groene glazenmaker in Groningen. De Vlinderstichting, Wageningen.
- Kiauta, B., 1964a Over een trekvlucht van *Libellula quadrimaculata* L. (Odonata - Libellulidae). - De Levende Natuur 67: 59-63.
- Kiauta, B., 1964b Notes on some field observations on the behaviour of *Leucorrhinia pectoralis* Charp. - Entomologische Berichten, Amsterdam 24: 82-86.
- Kiauta, B., 1964c Over het voorkomen van *Somatochlora arctica* (Zetterstedt 1840) in Nederland (Odonata: Corduliidae). - Entomologische Berichten, Amsterdam 24: 253-258.
- Kiauta, B., 1965a Notes on the Odonate fauna of some brackish waters of Walcheren island. - Entomologische Berichten, Amsterdam 25: 54-58.
- Kiauta, B., 1965b Notes sur le dépouillement de *Cordulia aenea* (L.) (Odonata, Corduliidae). - Entomologische Berichten, Amsterdam 25: 111-113.
- Kiauta, B., 1968a Additions to the list of Odonata of the Dutch Wadden islands, with an account of water quality data of larval habitats, and a review of the dragonfly fauna of the Dutch and German Northsea islands. - Biologisch Jaarboek Dodonaea 36: 88-114.
- Kiauta, B., 1968b Aantekeningen over Nederlandse Odonata. 1. *Crocothemis erythraea* (Brullé, 1832) in Nederland (Libellulidae, Sympettrinae). - Entomologische Berichten, Amsterdam 28: 156-160.
- Kiauta, B. & M.A.J.E. Kiauta-Brink, 1975 The chromosomes of the dragonfly *Sympetma annulata braueri* (Yakobson & Bianki, 1905) from The Netherlands, with a note on the classification of the family Lestidae (Odonata, Zygoptera). - Genen en Phaenen 18: 39-48.
- Kikillus, R. & M. Weitzel, 1981 Grundlagenstudien zur Ökologie und Faunistik der Libellen des Rheinlandes. - Bad Dürkheim.
- Klein, R., 1984 Einfluß der Gewässergüte und der Wasservegetation auf Vorkommen und Abundanz von *Calopteryx splendens* Harris, *Platycnemis pennipes* Pall., und *Ischnura elegans* v.d. L., an Sauerländischen Fließgewässern. - Libellula 3: 7-16.
- Kleukers, R.M.J.C., E.J. van Nieuwerkerken, B. Odé, L.P.M. Willemse & W.K.R.E. van Wingerden, 1997 De sprinkhanen en krekels van Nederland (Orthoptera). - National Natuurhistorisch Museum KNNV Uitgeverij & eis-Nederland, Leiden.
- Kleukers, R.M.J.C. & M. Reemer, 1998 De terugkeer van de Rivierrombout (*Gomphus flavipes* (Charpentier)) in Nederland. - Brachytron 2: 52-60.
- Komnick, H., 1982 The rectum of larval dragonflies as jet-engine, respirator, fuel depot and ion pump. - Advances in Odonatology 1: 69-91.
- König, A., 1990 Ökologische Einnischungsstrategien von vier Arten der Gattung *Sympetrum* (Anisoptera; Libellulidae). - Libellula 9: 1-11.
- Koomen, P., E.J. van Nieuwerkerken & J. Krikken, 1995 Zoologische diversiteit in Nederland. - In: E.J. van Nieuwerkerken & A.J. van Loon (Eds.) Biodiversiteit in Nederland. Utrecht, National Natuurhistorisch Museum Leiden & KNNV Uitgeverij: 49-136.
- Koperski, P., 1997 Changes in feeding behaviour of the larvae of the damselfly *Enallagma cyathigerum* in response to stimuli from predators. - Ecological Monographs 22: 167-175.
- Kotarac, M., 1997 Atlas of the dragonflies (Odonata) of Slovenia. - Centre for cartography of fauna and flora, Slovenia, Maribor.
- Krebs, B.P.M., 1990 Libellelarven uit Zeeland (Odonata). - Entomologische Berichten, Amsterdam 50: 25-32.
- Krebs, J.R. & M.J. Avery, 1984 Chick growth and prey quality in the European bee-eater (*Merops apiaster*). - Oecologia 64: 363-368.
- Krekels, R.F.M., G. van der Velde & P.J.M. Verbeek, 1986 Spatial distribution of larval odonata in a nymphaeid-dominated pond in The Netherlands. - Proceedings of the 3rd European Congress of Entomology, Amsterdam.
- Krieger, F. & F. Krieger-Loibl, 1958 Beiträge zum Verhalten von *Ischnura elegans* und *Ischnura pumilio* (Odonata). - Zeitschrift für Tierpsychologie 15: 82-93.
- Kristensen, N.P., 1991 Phylogeny of extant Hexapods. - In: I.D. Naumann (Ed.) The insects of Australia, 2nd edition. Melbourne, CSIRO, Melbourne University Press: 125-140.
- Krüner, U., 1977 Revier- und Fortpflanzungsverhalten von *Orthetrum cancellatum* (Linnaeus) (Anisoptera: Libellulidae). - Odonatologica 6: 263-270.
- Krüner, U., 1986 Die Späte Adonislibelle *Ceriatrigon tenellum* (De Villers) im südwestlichen Niederrheinischen Tiefland (Nordrhein-Westfalen). - Libellula 5: 85-94.
- Krüner, U., 1989 Die Schlupfrate der Späten Adonislibelle, *Ceriatrigon tenellum* (De Villers) an einem Heidegewässer im Naturpark Schwalm-Nette (Odonata; Coenagrionidae). - Decheniana 142: 74-82.
- Krüner, U., 1992 Der Südliche Blaupfeil, *Orthetrum brunneum* (Fonscolombe), am linken Niederrhein. - Libellula 11: 165-170.
- Kuhn, J., 1992 Artenhilfsprogramme für Libellen in Südbayern: *Nehalennia speciosa* (Charpentier), *Aeshna subarctica elisabethae* Djakonov, *Aeshna isosceles* (Müller) und *Libellula fulva* (Müller) (Zygoptera: Coenagrionidae; Anisoptera: Aeshnidae, Libellulidae). - Libellula 11: 141-154.
- Kuhn, K. & K. Burbach, 1998 Libellen in Bayern. - Bayerischen Landesamt für Umweltschutz und vom Bund Naturschutz in Bayern e.V., Stuttgart.
- Kukalová-Peck, J., 1991 Fossil history and the evolution of hexapod structures. - In: I.D. Naumann (Ed.) The insects of Australia, 2nd edition. Melbourne, CSIRO, Melbourne University Press: 141-179.
- Kull, R., 1982 Fragen zum Rückgang der Blauflügel-Prachtlibelle (*Calopteryx virgo*) unter Berücksichtigung ihrer Ansprüche an den Lebensraum. - Libellula 1: 37-39.
- Kurstjens, G., F. Schepers & B. bij de Vaate, 1995 Ontwikkeling van flora en fauna in het zuidelijk Maasdal, jaaroverzicht 1994. - Natuurhistorisch Maandblad 84: 150-151.
- Kurstjens, G. & M. de Veld, 1995 Waarnemingen van de beekrombout langs de Maas; een kwestie van adulte dispersie of larvale drift? - Natuurhistorisch Maandblad 84: 85-89.
- Kurstjens, G. & M. de Veld, 1996 Libellen in de zuidelijke Maasvallei in 1995. - Natuurhistorisch Maandblad 85: 131-132.
- Küry, D. & H. Durrer, 1991 Libellenschutz in anthropogenen Naturschutzweihern. Eine Studie zur Erfolgskontrolle. - Mitteilungen der schweizerischen entomologischen Gesellschaft 64: 155-163.
- La Haye, M., 1994 Huidjes Smaragdlibel aangetroffen op botenhuis in Naardermeer. - Libellennieuwsbrief 1994 (3): 13.
- Labhart, T. & D.E. Nilsson, 1995 The dorsal eye of the dragonfly *Sympetrum*: specializations for prey detection against the blue sky. - Journal of Comparative Physiology a Sensory Neural and Behavioral Physiology 176: 437-453.
- Laisler, G., 1991 Erstnachweise der Schabrackenlibelle *Hemianax ephippiger* (Burmeister, 1839), für Oberösterreich und Salzburg. - Öko-L 13: 8-11.
- Landmann, A., 1985 Strukturierung, Ökologie und saisonale Dynamik der Libellenfauna eines temporären Gewässers. - Libellula 4: 49-80.
- Langenbach, A., 1993 Time of colour change in female *Ischnura pumilio* (Charpentier) (Zygoptera; Coenagrionidae). - Odonatologica 22: 469-477.
- Lattin, G. de, 1967 Grundriß der Zoogeographie. - Gustav Fischer Verlag, Jena.

- Lawton, J.H., 1970 A population study on larvae of the damselfly *Pyrrosoma nymphula*. - Hydrobiologia 36: 33-52.
- Lehmann, G., 1985 *Coenagrion lunulatum* (Charpentier, 1840) und andere Libellen an einem alten Torfstichweiher bei Bad Haring, Bezirk Kufstein (Tirol Österreich) (Insecta: Odonata). - Berichte des naturwissenschaftlich-medizinischen Vereins in Innsbruck 72: 165-172.
- Lempert, J., 1984a *Anax parthenope* Selys im Braunkohlenrekultivierungsgebiet südlich von Köln - Erstfund für Nordrhein-Westfalen. - Libellula 3: 89-90.
- Lempert, J., 1984b Tagesaktiviteit und Verhalten am Schlafplatz von immaturren *Sympetrum flaveolum* L. auf Wangerooge. - Libellula 3: 29-34.
- Lempert, J., 1987 Das Vorkommen von *Sympetrum fonscolombii* in der Bundesrepublik Deutschland. - Libellula 6: 59-69.
- Lempert, J., 1996 Zur Libellenfauna der ostfriesischen Insel Wangerooge. - Seevögel 17: 82-86.
- Lempert, J., 1997 Die Einwanderung von *Sympetrum fonscolombii* (Selys) nach Mitteleuropa im Jahre 1996 (Anisoptera: Libellulidae). - Libellula 16: 143-168.
- Lempke, B.J., 1956 De Nederlandse Trekvlinders. - Thieme, Zutphen.
- Lems, K., 1951 Libellentabel. - Insektencommissie van de NJN.
- Lems, K., 1953 Van nymph tot libelle. - De Levende Natuur 56: 75-79.
- Lenz, N., 1991 The importance of abiotic and biotic factors for the structure of odonate communities of ponds (Insecta: Odonata). - Faunistisch-Ökologische Mitteilungen 6: 175-189.
- Lieftinck, M.A., 1922 *Anax imperator* Leach. - Amoeba 1: 11-14.
- Lieftinck, M.A., 1925a Odonata Neerlandica. De libellen of water-nimfen van Nederland en het aangrenzende gebied. Eerste gedeelte: Zygoptera. - Tijdschrift voor Entomologie 68: 61-174.
- Lieftinck, M.A., 1925b Twee nieuwe aanwinsten voor de Nederlandsche Odonaten-fauna. - Tijdschrift voor Entomologie 68: xlv-xlvii.
- Lieftinck, M.A., 1926a *Oxygastra curtisi* Dale f.n.spec. (Odonata). - Entomologische Berichten, Amsterdam 7: 43-45.
- Lieftinck, M.A., 1926b Odonata Neerlandica. De libellen of water-nimfen van Nederland en het aangrenzende gebied. Tweede gedeelte: Anisoptera. - Tijdschrift voor Entomologie 69: 85-226.
- Lieftinck, M.A., 1927a Wie helpt, waarnemingen gevraagd van *Sympetma braueri*, *S. fusca*? - De Levende Natuur 31: 365-366.
- Lieftinck, M.A., 1927b Aantekeningen over Nederlandsche Odonaten I. Het voorkomen van *Oxygastra curtisi* Dale in Nederland. - Entomologische Berichten, Amsterdam 165-170.
- Lieftinck, M.A., 1929 Het zuidelijke element in onze fauna en over drie nieuwe aanwinsten voor de Nederlandse Odonaten-fauna. - Tijdschrift voor Entomologie 72: xlvii-liv.
- Lieftinck, M.A., 1949 Zeldzame Nederlandse Odonata. - Tijdschrift voor Entomologie 90: xlv.
- Lieftinck, M.A., 1959 Waterjuffers voor de lens. - De Levende Natuur 62: 98-106.
- Lieftinck, M.A., 1966 A survey of the dragonfly fauna of Morocco (Odonata). - Bulletin Institut royal des Sciences naturelles de Belgique 42: 1-63.
- Lindeboom, M., 1993 How about *Calopteryx* hybrids? - Abstracts of the 12th International Symposium of Odonatology, Osaka: 21.
- Linnaeus, C., 1758 Systema Naturae. - Stockholm.
- Lloyd, C. E. & S.J. Ormerod, 1992 Further studies on the larvae of the golden-ringed dragonfly, *Cordulegaster boltoni* (Donovan) (Odonata: Cordulegasteridae), in upland streams. - Entomologist's Gazette 43: 275-281.
- Lödl, M., 1978 Zur Verbreitung und Ökologie von *Orthetrum coerulescens* (Fabricius 1798) (Odonata: Libellulidae). - Linzer Biologische Beiträge 10: 111-129.
- Lohmann, H., 1980 Faunenliste der Libellen (Odonata) der Bundesrepublik Deutschland und Westberlins. - sio, Bithoven.
- Lohmann, H., 1981 Zur Taxonomie einiger *Crocothemis*-Arten, nebst Beschreibung einer neuen Art von Madagaskar (Anisoptera: Libellulidae). - Odonatologica 10: 109-116.
- Lohmann, H., 1992 Revision der Cordulegasteridae. 1. Entwurf einer neuen Klassifizierung der Familie (Odonata: Anisoptera). - Opuscula zoologica fluminensia 96: 1-18.
- Lohmann, H., 1996a Das phylogenetische System der Anisoptera (Odonata). Erster Nachtrag. - Entomologische Zeitschrift 106: 360-367.
- Lohmann, H., 1996b Das phylogenetische System der Anisoptera (Odonata). - Entomologische Zeitschrift 106: 209-252.
- Loibl, E., 1958 Zur Ethologie und Biologie der deutschen Lestiden. - Zeitschrift für Tierpsychologie 15: 54-81.
- Longfield, C., 1948 A vast immigration of dragonflies into the south coast of Co. Cork. - Irish Naturalists' Journal 9: 133-141.
- Lopau, W. & A. Wendler, 1995 Arbeitsatlas zur Verbreitung der Libellen in Griechenland und den umliegenden Gebieten. - Naturkundliche Reiseberichte 5: 1-109.
- Lösing, U., 1988 Auswertung faunistisch-ökologischer Bestandaufnahmen im NSG 'Achmer Grasmoor' und der geplanten Erweiterungsfläche im Hinblick auf Pflege und Entwicklung. - Diplomarbeit, Universität-GH Paderborn, abt. Höxter.
- Lubbers, G., 1995 Dagvlinder- en libelleninventarisatie Noord-Limburg 1993. - Libellennieuwsbrief 1995 (2): 7-9.
- Macan, T.T., 1974 Twenty generations of *Pyrrosoma nymphula* (Sulzer) and *Enallagma cyathigerum* (Charpentier) (Zygoptera: Coenagrionidae). - Odonatologica 3: 107-119.
- Mackenzie-Dodds, R., 1992 Inverted emergence by *Ischnura elegans* (Vander Linden) at Ashton Water Dragonfly Sanctuary. - Journal of the British Dragonfly Society 8: 13-15.
- Mackie, G.L., 1989 Tolerances of five benthic invertebrates to hydrogen ions and metals (Cd, Pb, Al). - Archives of Environmental Contamination and Toxicology 18: 215-223.
- Made, J.G. van der & I. Wynhoff, 1997 Experience with reintroduction of butterflies. - Nederlandse commissie voor internationale natuurbescherming mededelingen 33: 15-24.
- Maes, G.T.M., 1985 Een populatiestudie van *Sympetrum danae* (Sulzer) in zijn imaginaal stadium (Odonata: Libellulidae). - Eigen uitgave Afdeling biologie Moller-instituut, Tilburg.
- Maibach, A., 1987 Révision systématique du genre *Calopteryx* Leach pour l'Europe occidentale (Zygoptera: Calopterygidae). 3 Révision systématique, étude bibliographique, désignation des types et clé de détermination. - Odonatologica 16: 145-174.
- Maibach, A. & C. Meier, 1987 Verbreitungsatlas der Libellen der Schweiz (Odonata) (mit roter Liste). - Centre suisse de cartographie de la faune & Schweizerischer Bund für Naturschutz, Neuchâtel.
- Maibach, A., G. Vonwill & H. Wildermuth, 1989 Nouvelle observations de *Hemianax ephippiger* (Burm.) (Odonata, Anisoptera) en Suisse avec evidences de developpement. - Bulletin de la Societe Vaudoise des Sciences Naturelles 79: 339-346.
- Malmqvist, B., S. Rundle, C. Brönmark & A. Erlandson, 1991 Invertebrate colonization of a new, man-made stream in southern Sweden. - Freshwater Biology 26: 307-324.
- Manach, A., 1988 Quelques araignees predatrices de libellules. - Martinia 4: 7-9.
- Mander, R., 2000 Libellen in de duinen van de Noordkop 2000. - KNNV afdeling Den Helder en omgeving, Den Helder.
- Martens, A., 1986 Annual development of *Libellula quadrimaculata* L. in a newly setup pond (Anisoptera: Libellulidae). - Notulae Odonatologicae 2: 133-134.
- Martens, A., 1989 Aggregation of tandems in *Coenagrion pulchellum* (van der Linden, 1825) during oviposition (Odonata: Coenagrionidae). - Zoologischer Anzeiger 223: 124-128.
- Martens, A., 1992 Egg deposition rates and duration of oviposition in *Platynemus pennipes* (Pallas) (Insecta: Odonata). - Hydrobiologia 230: 63-70.
- Martens, A., 1993 Influence of conspecifics and plant structures on oviposition site selection in *Pyrrosoma nymphula* (Sulzer) (Zygoptera: Coenagrionidae). - Odonatologica 22: 487-494.
- Martens, A., 1994 Field experiments on aggregation behaviour and oviposition in *Coenagrion puella* (L.) (Zygoptera: Coenagrionidae). - Advances in Odonatology 6: 49-58.

- Martens, A., 1996 Die Federlibellen Europas. - Westarp Wissenschaften, Magdeburg.
- Martens, A., 1997a Erfolgreiche Entwicklung der Eier von *Lestes viridis* (Vander Linden) nach Ablage in Koniferen (Zygoptera: Lestidae). - Libellula 16: 65-68.
- Martens, A., 1997b *Platynemesis pennipes* (Pallas) on European islands (Zygoptera: Platynemididae). - Odonatologica 26: 17-33.
- Martens, A., 1997c Oviposition site selection in *Sympecma fusca* (Vander Linden) (Zygoptera: Lestidae). - Abstracts of Papers and Posters presented at the 14th International Symposium of Odonatology, Maribor.
- Martens, A. & W. Wimmer, 1997d *Cercion lindenii* (Selys) north of the Harz Mountains, Lower Saxony (Odonata: Coenagrionidae). - Braunschweiger Naturkundliche Schriften 5: 343-352.
- Matousek, B., 1951 [Contribution to the biology of the bee-eater (*Merops apiaster*) in Slovakia]. - Sylvia, Praha 13: 122-125. [in Tsjechoslowaaks].
- Mauersberger, R. & D. Heinrich, 1993 Zur Habitatpräferenz von *Leucorrhinia caudalis* (Charpentier) (Anisoptera: Libellulidae). - Libellula 12: 63-82.
- Mauersberger, R. & W. Zessin, 1990 Zum Vorkommen und zur Ökologie von *Gomphus vulgatissimus* Linnaeus (Odonata, Gomphidae) in der ehemaligen DDR. - Entomologische Nachrichten und Berichte 34: 203-211.
- May, M.L., 1978 Thermal adaptations of dragonflies. - Odonatologica 7: 27-47.
- May, M.L., 1991 Thermal adaptations of dragonflies, revisited. - Advances in Odonatology 5: 71-88.
- May, M.L., 1995 A preliminary phylogenetic analysis of the "Coruliidae". - Abstracts of Papers presented at the 13th International Symposium of Odonatology, Essen.
- Mayer, G., 1961 Studien an der Heidelibelle *Sympetrum vulgatum* (L.). - Naturkundliche Jahrbuch der Stadt Linz 7: 201-216.
- McGeoch, M.A. & M.J. Samways, 1991 Dragonflies and the thermal landscape: implications for their conservation (Anisoptera). - Odonatologica 20: 303-320.
- McPeck, M.A., 1990 Behavioral differences between *Enallagma* species (Odonata) influencing differential vulnerability to predators. - Ecology 71: 1714-1726.
- McPeck, M.A., 1995 Morphological evolution mediated by behavior in the damselflies of two communities. - Evolution 49: 749-769.
- Melchers, M., M. Soesbergen & G. Timmermans, 1998 Paardenbijters en mensentreiters. De veelpoters van Amsterdam. - Schuyt & Co, Haarlem.
- Merritt, R., N.W. Moore & B.C. Eversham, 1996 Atlas of the dragonflies of Britain and Ireland. - Centre for ecology and Hydrology Nature Environment Research Council, London.
- Michiels, N.K., 1989a Morphology of male and female genitalia in *Sympetrum danae* (Sulzer), with special reference to the mechanism of sperm removal during copulation (Anisoptera: Libellulidae). - Odonatologica 18: 21-31.
- Michiels, N.K., 1989b Populatie- en gedragsecologie van de Zwarte Heidelibel *Sympetrum danae* (Sulzer) (Odonata: Libellulidae). - Universitaire Instelling Antwerpen, Antwerpen.
- Michiels, N.K., A. Anselin, P. Goffart & M. van Mierlo, 1986 Voorlopige verspreidingsatlas van de libellen (Odonata) van België en het Groothertogdom Luxemburg. - Gomphus 3: 1-34.
- Michiels, N.K. & A.A. Dhondt, 1987 Coexistence of three *Sympetrum* species at Den Diel, Mol, Belgium (Anisoptera: Libellulidae). - Odonatologica 16: 347-360.
- Michiels, N.K. & A.A. Dhondt, 1988 Direct and indirect estimates of sperm precedence and displacement in the dragonfly *Sympetrum danae* (Odonata: Libellulidae). - Behavioral Ecology and Sociobiology 23: 257-263.
- Michiels, N.K. & A.A. Dhondt, 1991 Sources of variation in male mating success and female oviposition rate in a nonterritorial dragonfly. - Behavioral Ecology and Sociobiology 29: 17-25.
- Mielewczyk, S., 1982 Flug der *Sympetrum fonscolombei* (Sel.) über den Atlantischen Ozean (Anisoptera: Libellulidae). - Notulae Odonatologicae 1: 165-166.
- Mihajlovic, L., 1974 Contribution to the study of diffusion of the species *Hemianax ephippiger* (Burmeister) in Europe. - Beiträge zur Entomologie 24: 105-106.
- Miller, A.K., P.L. Miller & M.T. Siva-Jothy, 1984 Pre-copulatory guarding and other aspects of reproductive behaviour in *Sympetrum depressiusculum* (Selys) at rice fields in Southern France (Anisoptera; Libellulidae). - Odonatologica 13: 407-414.
- Miller, P.L., 1987a An examination of the prolonged copulations of *Ischnura elegans* (Vander Linden) (Zygoptera: Coenagrionidae). - Odonatologica 16: 37-56.
- Miller, P.L., 1987b Sperm competition in *Ischnura elegans* (Vander Linden) (Zygoptera: Coenagrionidae). - Odonatologica 16: 201-206.
- Miller, P.L., 1987c Oviposition behaviour and eggshell structure in some libellid dragonflies, with particular reference to *Brachythemis lacustris* (Kirby) and *Orthetrum coerulescens* (Fabricius) (Anisoptera). - Odonatologica 16: 361-374.
- Miller, P.L., 1990 The rescue service provided by male *Enallagma cyathigerum* (Charpentier) for females after oviposition. - Journal of the British Dragonfly Society 6: 8-14.
- Miller, P.L., 1991 The structure and function of the genitalia in the Libellulidae (Odonata). - Zoological Journal of the Linnean Society 102: 43-73.
- Miller, P.L., 1993 Maladaptive guarding in the common blue damselfly (*Enallagma cyathigerum*). - Journal British Dragonfly Society 9: 12-16.
- Miller, P.L., 1994 Submerged oviposition and responses to oxygen lack in *Enallagma cyathigerum* (Charpentier) (Zygoptera: Coenagrionidae). - Advances in Odonatology 6: 79-88.
- Miller, P.L., 1995a Visually controlled head movements in perched anisopteran dragonflies. - Odonatologica 24: 301-310.
- Miller, P.L., 1995b Sperm competition and penis structure in some libellid dragonflies (Anisoptera). - Odonatologica 24: 63-72.
- Miller, P.L., 1995c Dragonflies. - Richmond Publishing, Slough.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1989a Beschermingsplan dagvlinders. - Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1989b Natuurbeleidsplan. - Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1990 Natuurbeleidsplan. Regeringsbeslissing. Tweede Kamer, vergaderjaar 1989-1990, 21149, nrs. 2-3. - 's-Gravehage.
- Miyakawa, K., 1982 Reproductive behaviour and life span of adult *Calopteryx atrata* Selys and *C. virgo japonica* Selys (Odonata: Zygoptera). - Advances in Odonatology 1: 193-203.
- Mlody, B., 1986 Vorkommen und Wetterabhängigkeit von Libellen auf den Wattenmeer-Insel Scharhorn mit einem Fund von *Sympetrum meridionale* (Selys 1841). - Libellula 5: 1-47.
- Mokrushov, P.A., 1982 [Territorial behaviour of the four-spotted dragonfly, *Libellula quadrimaculata* (Odonata, Anisoptera)]. - Vestnik Zoologii 1982: 58-62. [in Russisch].
- Mol, A.W.M., 1980 Additions to the list of Odonata from the surroundings of Eindhoven, The Netherlands. - Notulae Odonatologicae 1: 91.
- Moore, N.W., 1960 The behaviour of the adult dragonfly. - In: P.S. Corbet, C. Longfield & N.W. Moore (Eds.) Dragonflies. London, Collins: 106-126.
- Moore, N.W., 1964 Intra- and interspecific competition among dragonflies (Odonata). An account of observations and field experiments on population density control in Dorset 1954-60. - Journal of Animal Ecology 33: 49-71.
- Moore, N.W., 1976 The conservation of Odonata in Great Britain. - Odonatologica 5: 37-44.
- Moore, N.W., 1986 Acid water dragonflies in eastern England, their decline, isolation and conservation. - Odonatologica 15: 377-385.
- Moore, N.W., 1991a The development of dragonfly communities and the consequences of territorial behaviour: a 27 year study on small ponds at Woodwalton Fen, Cambridgeshire, United Kingdom. - Odonatologica 20: 203-231.

- Moore, N.W., 1991b Male *Sympetrum striolatum* (Charp.) "defends" a basking spot rather than a particular locality (Anisoptera: Libellulidae). - Notulae Odonatologicae 3: 112.
- Moore, N.W., 1991c Recent developments in the conservation of Odonata in Great Britain. - Advances in Odonatology 5: 103-108.
- Moore, N.W., 1995 Experiments on population density of male *Coenagrion puella* (L.) by water (Zygoptera: Coenagrionidae). - Odonatologica 24: 123-128.
- Mostert, K., 1996 Impressies Libellenonderzoek in Zuid-Holland 1996. - Libellennieuwsbrief 1996 (5): 13-16.
- Mostert, K., 1998 Libellen in het landelijke gebied van Zuid-Holland. - De Levende Natuur 99: 142-149.
- Mostert, K. & L. Heikoop, 2000 Libellen langs natuurvriendelijke oevers in Gouda. - Gemeente Gouda, afdeling Milieu, Gouda.
- Moum, S.E. & R.L. Baker, 1990 Colour change and substrate selection in larval *Ischnura verticalis* (Coenagrionidae: Odonata). - Canadian Journal of Zoology 68: 221-224.
- Müller, J., 1993 Rote Liste der Libellen der Landes Sachsen-Anhalt. - Berichte Landesamt Umweltschutz Sachsen-Anhalt 9: 13-16.
- Müller, K., 1972 Kannibalismus bei *Ischnura elegans* (Vander Linden) während der Paarung (Zygoptera; Coenagrionidae). - Odonatologica 1: 51-52.
- Müller, L. & F. Suhling, 1990 Verbreitung und Ökologie der Westlichen Keiljungfer *Gomphus pulchellus* Selys, 1840, in Südostniedersachsen (Odonata: Gomphidae). - Braunschweiger Naturkundliche Schriften 3: 655-666.
- Müller, O., 1993a Beobachtungen zur abendlichen Dämmeraktivität von *Aeshna grandis* (LINNAEUS, 1758) und *Aeshna mixta* (LATREILLE, 1805) (Odonata, Aeshnidae). - Entomologische Nachrichten und Berichte 37: 39-44.
- Müller, O., 1993b Zum Beutefangverhalten der Larven von *Ophiogomphus cecelia* (Fourcroy), *Gomphus flavipes* (Charpentier) und *Gomphus vulgatissimus* (Linné). - Libellula 12: 161-173.
- Müller, O., 1997 *Gomphus (Stylurus) flavipes* (Charpentier) in der Elbe von Sachsen, Sachsen-Anhalt, Brandenburg, Mecklenburg-Vorpommern, Niedersachsen und Schleswig-Holstein sowie in der Weser bei Bremen (Anisoptera: Gomphidae). - Libellula 16: 169-180.
- Müller, R.O., 1995 Ökologische Untersuchungen an Gomphiden (Odonata: Anisoptera) unter besonderer Berücksichtigung ihrer Larvenstadien. - Cuvillier-Verlag (Dissertation Humboldt-Universität Berlin), Gottingen.
- Münchberg, P., 1930 Beiträge zur Kenntnis der Biologie der Odonaten Nordostdeutschlands. - Sitzungsberichte der Gesellschaft Naturforschender Freunde zu Berlin 130: 205-234.
- Münchberg, P., 1931a Zur Biologie der Odonatengenera *Brachytroton* EVANS und *Aeshna* FABR. - Zeitschrift für Morphologie und Ökologie Tiere 20: 172-232.
- Münchberg, P., 1931b Beiträge zur Kenntnis der Odonatenfauna der Grenzmark Posen-Westpreussen. - Abhandlungen und Berichte der Naturwissenschaftliche Abteilung der Grenzmarkischen Gesellschaft zur Erforschung und Pflege der Heimat 6: 108-127.
- Münchberg, P., 1932a Beiträge zur Kenntnis der Biologie der libellenunterfamilie der Cordulinae Selys. - Internationale revue der gesamten hydrobiologie und hydrographie 27: 265-302.
- Münchberg, P., 1932b Zur Biologie des Odonatesgenus *Anax* Leach. - Sitzungsberichte der gesellschaft naturforschender Freunde zu Berlin 6: 66-86.
- Münchberg, P., 1932c Beiträge zur Kenntnis der Biologie der Odonatenfamilie der Gomphidae. - Zeitschrift für Morphologie und Ökologie Tiere 24: 704-735.
- Münchberg, P., 1933 Beiträge zur Kenntnis der Biologie der Lestinae Calv. - Internationale revue der gesamten Hydrobiologie und Hydrographie 28: 141-171.
- Münchberg, P., 1982 Zur Parasitierung der Flügel von *Sympetrum meridionale* und *fonscolombei* Selys (Odonata) durch die Larven von *Arrenurus (A.) papillator* (Mull.) (Hydrachnellae, Acari) und zugleich zur Spezifität und den Voraussetzungen dieses Parasitismus. - Archiv für Hydrobiologie 95: 299-316.
- Murdoch, D., 1998 The size of the 1995 influx of *Sympetrum flavolum* (L.). - Journal of the British Dragonfly Society 14: 11-12.
- Naraoka, H., 1996 Ecology and change of body colour of *Nehalennia speciosa* (Coenagrionidae, Odonata). - Gekkan-Mushi 307: 7-13.
- Needham, J.G., 1903 Aquatic insects in New York State. Part 3. Life histories of Odonata, suborder Zygoptera. - Bulletin New York State Museum 68: 218-279.
- Nemjo, J., 1990 The impact of colonization history and fish predation on larval odonates (Odonata; Anisoptera) in a central New Jersey farm pond. - Journal of Freshwater Ecology 5: 297-305.
- Neut, J. van der, 1996 De Weidebeekjuffer (*Calopteryx splendens*) rondom de Nieuwe Merwede. Waarnemingen van 1993 tot en met 1996. - Staatsbosbeheer, Regio Brabant-West, Lijnoorden.
- Newman, J.R. & P.R.F. Barrett, 1993 Control of *Microcystis aeruginosa* by decomposing barley straw. - Journal Aquatic Plant Management 31: 203-206.
- Nie, H.W. de, 1996 Atlas van de Nederlandse Zoetwatervissen. - Media Publishing, Doetinchem.
- Niehuys, M., 1984 Verbreitung und Vorkommen der Libellen (Insecta: Odonata) im Regierungsbezirk Rheinhessen-Pfalz und im Nahetal. - Naturschutz und Ornithologie in Rheinland-Pfalz 3: 536-606.
- Niehuys, O. & E. Schneider, 1997 Nachweis von *Gomphus flavipes* (Charpentier) in Hessen (Anisoptera: Gomphidae). - Libellula 16: 203-205.
- Nielsen, O.F., 1998 De Danske guldsmede. - Apollo Books, Stenstrup.
- Nijssen, H. & S.J. de Groot, 1987 De vissen van Nederland. - Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlands Natuurhistorische Vereniging, Hoogwoud.
- Nilsson, B.I., 1981 Susceptibility of some Odonata larvae to fish predation. - Verhandlungen Internationalen Vereinigung für Limnologie 21: 1612-1615.
- Noordwijk, M. van, 1978 A mark-recapture study of coexisting zygopteran populations. - Odonatologica 7: 353-374.
- Noordwijk, M. van, 1980 Dragonfly behaviour over shining surfaces. - Notulae Odonatologicae 1: 105.
- Norberg, R.A., 1972 The pterostigma of insect wings an inertial regulator of wing pitch. - Journal of Comparative Physiology 81: 9-22.
- Norling & Sahlén, 1997 Odonata, dragonflies and damselflies. - Apollo Books, Stenstrup.
- Norling, U., 1971 The life history and seasonal regulation of *Aeshna viridis* Eversm. in southern Sweden (Odonata). - Entomologica Scandinavica 2: 170-190.
- Norling, U., 1984 The life cycle and larval photoperiodic responses of *Coenagrion hastulatum* (Charpentier) in two climatically different areas (Zygoptera: Coenagrionidae). - Odonatologica 13: 429-449.
- Odé, B., 1999 Bedreigde en kwetsbare sprinkhanen en krekels in Nederland (Orthoptera). Basisrapport met voorstel voor de Rode lijst. - Stichting EIS-Nederland, Leiden.
- Ohliger, S., 1990 Die Glänzende Binsenjungfer (*Lestes dryas*), eine Charakterart periodisch austrocknender Flachsümpfe. - Mitteilungen der Pollichia 77: 371-382.
- Olesen, J., 1979 Prey capture in dragonfly nymphs (Odonata, Insecta): labial protraction by means of a multi-purpose abdominal pump. - Videnskabelige Meddelelser fra Dansk Naturhistorisk Forening i København 141: 81-96.
- Olsvik, H. & D. Dolmen, 1992 Distribution, habitat and conservation status of threatened Odonata in Norway. - Fauna norvegica, Serie B. 39: 1-21.
- Ommering, G. van, I. van Halder, C.A.M. van Swaay & I. Wynhoff, 1995 Bedreigde en kwetsbare dagvlinders in Nederland. Toelichting op de Rode Lijst. - IKC Natuurbeheer, Wageningen.
- Onyeka, J.O.A., 1983 Studies on the natural predators of *Culex pipiens* L. and *C. torrentium* Martini (Diptera: Culicidae) in England. - Bulletin Entomological Research 73: 185-194.

- Ormerod, S.J., N.S. Weatherly & W.J. Merrett, 1990 The influence of conifer plantations on the distribution of the Golden ringed dragonfly *Cordulegaster boltoni* (Odonata) in upland Wales. - Biological Conservation 53: 241-251.
- Ott, J., 1988a Beiträge zur Biologie und zum status von *Crocotemis erythraea* (Brulle 1832). - Libellula 7: 1-25.
- Ott, J., 1988b Markierungsexperimente an der Zweigestreiften Quelljungfer *Cordulegaster boltoni* Donovan 1807 - ein Beitrag zum Artenschutz (Anisoptera: Cordulegastridae). - Libellula 7: 77-88.
- Ott, J., 1993 Die Veränderung der Libellenfauna einer Kiesgrube nach dem Besatz mit Graskarpfen. - Artenschutzreport (Jena) 3: 6-11.
- Ott, J., 1995a Die Beeinträchtigung von Sand- und Kiesgruben durch intensive Angelnutzung- Auswirkungen auf die Libellenfauna und planerische Lösungsansätze. - Limnologie aktuell 7: 155-170.
- Ott, J., 1995b Zum Einfluß intensiver Freizeit- und Angelnutzung auf die Fauna von Sekundärgewässern und Konsequenzen für die Landschaftsplanung - dargestellt am Beispiel der Libellen (Odonata). - Fauna Flora Rheinland-Pfalz 81: 147-184.
- Ott, J., 1996 Zeigt die Ausbreitung der Feuerlibelle in Deutschland eine Klimaveränderung an? Mediterrane Libellen als Indikatoren für Änderungen in Biozönosen. - Naturschutz und Landschaftsplanung 28: 53-61.
- Ottolenghi, C., 1987 Reproductive behaviour of *Sympetrum striolatum* (Charp.) at an artificial pond in northern Italy (Anisoptera: Libellulidae). - Odonatologica 16: 297-306.
- Paine, A., 1995 Notes and observations. - Journal of the British Dragonfly Society 11: 46-48.
- Paine, A., 1996a Notes and observations. - Journal of the British Dragonfly Society 12: 62-64.
- Paine, A., 1996b Notes and observations. - Journal of the British Dragonfly Society 12: 30-31.
- Pajunen, V.I., 1962 Studies on the population ecology of *Leucorrhinia dubia* v.d. Lind. (Odon., Libellulidae). - Annales Zoologici Societatis Zoologicae Botanicae Fennicae 'Vanamo' 24: 1-78.
- Pajunen, V.I., 1963 Reproductive behaviour in *Leucorrhinia dubia* v.d. Lind. and *L. rubicunda* L. (Odon., Libellulidae). - Annales Zoologici Fennici 29: 106-118.
- Pajunen, V.I., 1964a Aggressive behaviour in *Leucorrhinia caudalis* Charp. (Odon. Libellulidae). - Annales Zoologici Fennici 1: 357-369.
- Pajunen, V.I., 1964b Mechanism of sex recognition in *Leucorrhinia dubia* v.d. Lind., with notes on the reproductive isolation between *L. dubia* and *L. rubicunda* L. (Odon., Libellulidae). - Annales Zoologici Fennici 1: 55-71.
- Pajunen, V.I., 1966 The influence of population density on the territorial behaviour of *Leucorrhinia rubicunda* L. (Odon. Libellulidae). - Annales Zoologici Fennici 3: 40-52.
- Papazian, M., 1992 Contribution à l'étude des migrations massive en Europe de *Hemianax ephippiger* (Burmeister, 1839) (Odon., Anisoptera Aeshnidae). - Entomologica gallica 3: 15-21.
- Papazian, M., 1994 Influence du vent sur le comportement des odonates. - Entomologiste, Paris 50: 89-98.
- Papazian, M., 1995 Étude systématique et biogéographique de *Calopteryx splendens* (Harris, 1782) en Provence (Odonata, Zygoptera). - Bulletin de la Société entomologique de France 100: 361-376.
- Parr, A.J., 1996a Dragonfly movement and migration in Britain and Ireland. - Journal of the British Dragonfly Society 12: 33-50.
- Parr, A.J., 1996b Migrant and dispersive dragonflies in Britain during 1996. - Journal of the British Dragonfly Society 13: 41-48.
- Parr, A.J., 1997a The 1996 Red-veined Darter *Sympetrum fonscolombii* (Selys) influx into Britain. - Atropos 2: 44-46.
- Parr, A.J., 1997b Migrant and dispersive dragonflies in Britain during 1996. - Journal of the British Dragonfly Society 13: 41-48.
- Parr, M.J., 1969 Comparative notes on the distribution, ecology and behaviour of some damselflies (Odonata: Coenagrionidae). - Entomologist 102: 151-161.
- Parr, M.J., 1970 The life histories of *Ischnura elegans* (van der Linden) and *Coenagrion puella* (L.) (Odonata) in south Lancashire. - Proceedings of the Royal Entomological Society of London 45: 172-181.
- Parr, M.J., 1973 Ecological studies of *Ischnura elegans* (Vander Linden) (Zygoptera: Coenagrionidae). I. Age groups, emergence patterns and numbers. - Odonatologica 2: 139-156.
- Parr, M.J., 1976 Some aspects of the population ecology of the Damselfly *Enallagma cyathigerum* (Charpentier) (Zygoptera: Coenagrionidae). - Odonatologica 5: 45-56.
- Parr, M.J., 1983 Some aspects of territoriality in *Orthetrum coerulescens* (Fabricius) (Anisoptera: Libellulidae). - Odonatologica 12: 239-257.
- Parr, M.J. & M. Palmer, 1971 The sex ratios, mating frequencies and mating expectancies of three coenagrionids (Odonata: Zygoptera) in northern England. - Entomologica Scandinavica 2: 191-204.
- Parr, M.J. & M. Parr, 1979 Some observations on *Ceriagrion tenellum* (De Villers) in Southern England (Zygoptera: Coenagrionidae). - Odonatologica 8: 171-194.
- Parr, M.J. & M. Parr, 1996 Risky gleaning behaviour by *Ischnura elegans* (Vander L.) (Zygoptera: Coenagrionidae). - Notulae Odonatologicae 4: 109-124.
- Paulson, D.R. & S.W. Dunkle, 1999 A checklist of North American Odonata. - Slater Museum of Natural History University of Puget Sound Occasional Paper 56: 1-86.
- Pedersen, H. & M. Holmen, 1994 Protected insect species in Denmark: part 4: dragonflies. - Entomologiske Meddelelser 62: 33-58.
- Peters, B., H. van Buggenum, R. Gubbels, J. Hermans & A. Ova, 1999 Flora en fauna van het Geuldal. - Natuurhistorisch Maandblad 88: 165-180.
- Peters, G., 1972 Gibt es Konkurrenz zwischen Libellenarten (Odonata)? - Entomologische Berichte, Berlin 104-107.
- Peters, G., 1979 Daten zum Geschlechterverhältnis mitteleuropäischer Aeshniden-Populationen (Insecta: Odonata). - Deutsche Entomologische Zeitschrift 26: 229-239.
- Peters, G., 1985 Die libellenfauna der westlichen und nördlichen Mongolei und einige Phänomene ihrer intrakontinentalen Isolation. - Mitteilungen zoologisches Museum Berlin 61: 11-42.
- Peters, G., 1987 Die Edellibellen Europas. - Ziemsen-Verlag. Wittenberg, Lutherstadt.
- Peters, G., 1988a Beobachtungen an Aeshniden in Finnland (Odonata: Aeshnidae). - Opuscula zoologica fluminensia 21: 1-16.
- Peters, G., 1991 Die Schattenlibelle auf Kreta (*Boyeria cretensis* spec. nov.) und die Monophylie der 'Gattung' *Boyeria* McLachlan, 1896. (Odonata, Anisoptera, Aeshnidae). - Deutsche Entomologische Zeitschrift 38: 161-196.
- Peters, H., 1988b Exuviae als graadmeter voor succesvolle voortplanting in de Hatertse en Overasseltse vennen. - Eigen uitgave.
- Peters, H.P.J., 1994 Presence of exuviae as an indication of successful reproduction of dragonflies (Odonata) in the "Overasseltse- en Hatertse vennen". - Entomologische Berichten, Amsterdam 54: 123-126.
- Peters, H.P.J., P.M.J. Clerx & L.G.J. Huijs, 1985 Libellen in de Overasseltse en Hatertse vennen; een landschapsecologische analyse. - Eigen uitgave.
- Pfau, H.K., 1986 Untersuchungen zur Konstruktion, Funktion und Evolution des Flugapparates der Libellen (Insecta, Odonata). - Tijdschrift voor Entomologie 129: 35-123.
- Pfau, H.K., 1991 Contributions of functional morphology to the phylogenetic systematics of Odonata. - Advances in Odonatology 5: 109-141.
- Phillips, J., 1997 Lesser Emperor Dragonfly *Anax parthenope* (Selys) in Gloucestershire; the first British record. - Journal of the British Dragonfly Society 13: 22-24.
- Pickess, B.P., 1987 How far will larvae of *Orthetrum cancellatum* (L.) travel for their emergence? - Journal of the British Dragonfly Society 3: 15-16.
- Pickup, J. & D.J. Thompson, 1990 The effects of temperature and prey density on the development rates and growth of damselfly larvae (Odonata: Zygoptera). - Ecological Entomology 15: 187-200.
- Pilon, J.G., D. Lagacé, L. Pilon & S. Pilon, 1966 The odonata fauna of the northern regions of Quebec-Labrador: review and perspective. - Advances in Odonatology 4: 73-88.

- Pilon, J.G. & L. Pilon, 1989 Rassemblements d'Odonates matures et agrégations de proies. - Notulae Odonatologicae 3: 45.
- Pittman, S., 1996 Migrant species of *Sympetrum* in Norfolk, 1995. - Journal of the British Dragonfly Society 12: 1.
- Plachter, H., 1985 Faunistisch-ökologische Untersuchungen auf Sandstandorten des unteren Brombachtales (Bayern) und ihre Bewertung aus der Sicht des Naturschutzes. - Berichte der ANL 9: 45-92.
- Plaistow, S. & M.T. Siva-Jothy, 1996 Energetic constraints and male mate-securing tactics in the damselfly *Calopteryx splendens xanthostoma* (Charpentier). - Proceedings of the Royal Society of London Series B Biological Sciences 263: 1233-1239.
- Poelgeest, B. van, 1982 *Sympetma's* in het Gooi. - Stridula 6: 30-31.
- Poethke, H.J., 1988 Density dependent behaviour in *Aeshna cyanea* (Müller) males at the mating place (Anisoptera: Aeshnidae). - Odonatologica 17: 205-212.
- Polder, D., P.C.A.M.M. Stolk & J. Blaauwbroek, 1998 Natuurbeheer naar een nieuwe aanpak. De stand van zaken bij het Programma Beheer. - Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.
- Pollard, E., 1979 Population ecology and change in range of the white admiral butterfly *Ladoga camilla* L. in England. - Ecological Entomology 4: 61-74.
- Pollard, J.B. & M. Berrill, 1991 The distribution of dragonfly nymphs across a pH gradient in south-central Ontario lakes. - Canadian Journal of Zoology 70: 878-885.
- Pond, C.M., 1973 Initiation of flight and pre-flight behaviour of anisopterous dragonflies *Aeshna* spp. - Journal of Insect Physiology 19: 2225-2229.
- Poosch, H., 1973 Zum Vorkomen und zur Populationsdynamik von Libellen an zwei Kleingewässern in Mittelmecklenburg. - Natur und Naturschutz Mecklenburg 11: 5-14.
- Popowa, A.N., 1923 Zur Biologie von *Gomphus flavipes* (Charp.). - Raboty Volzskoj Biologiceskoj Stancii (Arbeiten der Biologischen Wolga-Station) 6: 271-280.
- Postler, E. & W. Postler, 1998 Entwicklung von *Gomphus vultuosus* (L.) im Dortmund-Ems-Kanal (Anisoptera: Gomphidae). - Libellula 17: 254.
- Prenn, F., 1929 Aus der Nordtiroler Libellenfauna. 2. Zur Biologie von *Leucorhinia dubia* (Vand.). - Verhandlungen der K.K. zoologisch-botanischen Gesellschaft in Wien 79: 283-296.
- Prévost, O. & P. Durepaire, 1994 Etat de la population de *Leucorhinia caudalis* (Charpentier, 1840) dans la Réserve Naturelle du Pinail (Département de la Vienne). - Martinia 10: 23-26.
- Pritchard, G., 1986 The operation of the labium in larval dragonflies. - Odonatologica 15: 451-456.
- Proess, R. & R. Baden, 1997 Die Libellen der Fließgewässer Luxemburgs. Teil 1: Norden und Westen des Landes (Insecta, Odonata). - Bulletin Societe Naturelle de Luxembourg 98: 113-128.
- Provincie Noord-Holland, 1997 Kansen voor de groene glazenmaker, een bedreigde libellensoort. - Provincie Noord-Holland, Haarlem.
- Punzo, F., 1988 Effects of low environmental pH and temperature on hatching and metabolic rates in embryos of *Anax junius* (Odonata: Aeshnidae) and the role of hypoxia in the hatching process. - Comparative Biochemistry and Physiology 91: 233-236.
- Raaijmakers, H., 1996 Libellen in de terreinen van Natuurmonumenten op de noord west Veluwe in 1995 en 1996. - Eigen uitgave.
- Raaijmakers, H., 1997 Libellenmonitoring in het Harderbos op plas De Lepelaar. - Eigen uitgave.
- Raaijmakers, H., 1998 Libellenmonitoring in de terreinen van Staatsbosbeheer op de midden Veluwe in 1998. Gerritsfles, Loofles, Watergraafmeer en het Kootwijkerveen. - Eigen uitgave.
- Raaijmakers, H., 2000 Libellenmonitoring op het Wisselse Veen en het heideven op de Tongerense heide in 2000. - Prive-uitgave.
- Radford, A.P., 1991 Willow warbler attacked by Hawker dragonfly. - British Birds 84: 441.
- Radford, A.P., 1995 *Sympetrum sanguineum* (Müller) ovipositing on dry land. - Journal of the British Dragonfly Society 11: 30.
- Reder, G., 1992 Erste Fortpflanzungsnachweise des Zweiflecks - *Epiheca bimaculata* (Charpentier, 1825) - in Rheinland-Pfalz (Insecta: Odonata). - Fauna und Flora Rheinland-Pfalz 6: 1152-1156.
- Reder, G., 1997 Erster Nachweis von *Gomphus flavipes* (Charpentier) in Rheinland-Pfalz (Anisoptera: Gomphidae). - Libellula 16: 199-202.
- Rehfeldt, H., 1973 Ein Beitrag zur Libellenfauna des Helsingers Bruches (Kreis Quedlinburg). - Naturkundliche Jahresberichte des Museum Heineanum 8: 9-18.
- Rehfeldt, G., 1983 Die Libellen (Odonata) des nördlichen Harzrandes. - Braunschweiger Naturkundliche Schriften 1: 603-654.
- Rehfeldt, G., 1986 Libellen als Indikatoren des Zustandes von Fließgewässern des nordwestdeutschen Tieflandes. - Archives Hydrobiologie 108: 77-95.
- Rehfeldt, G.E., 1990 Anti-predator strategies in oviposition site selection of *Pyrrhosoma nymphula* (Zygoptera; Odonata). - Oecologia 85: 233-237.
- Rehfeldt, G.E., 1991 The upright male position during oviposition as an anti-predator response in *Coenagrion puella* (L.) (Zygoptera: Coenagrionidae). - Odonatologica 20: 69-74.
- Rehfeldt, G.E., 1992 Aggregation during oviposition and predation risk in *Sympetrum vulgatum* L. (Odonata: Libellulidae). - Behavioral Ecology and Sociobiology 30: 317-322.
- Rehfeldt, G.E., 1995 Natürliche Feinde, Parasiten und Fortpflanzung von Libellen. - Odonatological Monographs 1, Braunschweig.
- Rehfeldt, G.E. & H. Hadrys, 1988 Interspecific competition in sympatric *Sympetrum sanguineum* (Müller) and *Sympetrum flaveolum* (L.) (Anisoptera; Libellulidae). - Odonatologica 17: 213-225.
- Reinboud, W., 1995 Striotrek? - Contactblad Nederlandse LibellenOnderzoekers Nr 23: 5-6.
- Reinhardt, K., 1994 Zur Aktivität von *Nehalennia speciosa* (Charpentier) in Nordpolen (Zygoptera: Coenagrionidae). - Libellula 13: 1-8.
- Rettig, K., 1997 Die Libellen Ostfrieslands. - Beiträge zur Vogel- und Insektenwelt Ostfrieslands 102: 2-12.
- Rijswijk, C.C. van, 1999 Libellen (Odonata) in het Nationaal Park de Hoge Veluwe: een verkenende inventarisatie. - Vereniging Vrienden van de Hoge Veluwe, Flora en Faunawerkgroep.
- Rintelen, T. van, 1997 Eine Vogelreue als Libellenfalle: Beobachtungen in der Vogelwarte Pape, Letland. - Libellula 16: 61-64.
- Robert, R.A., 1958 Les Libellules (Odonates). - Delachaux & Niestlé, Neuchâtel & Paris.
- Robert, R.A., 1959 Die Libellen. - Kümmerly & Frey, Bern.
- Robertson, H.M., 1985 Female dimorphism and mating behaviour in a damselfly, *Ischnura ramburi*: females mimicking males. - Animal Behaviour 33: 805-809.
- Roelofs, J.G.M. & A. Smolders, 1993 Grote veranderingen in laagveenplassen door de inlaat van Rijnwater. - De Levende Natuur 94: 78-82.
- Röhn, C., 1996 Frühjahrbeobachtungen von Libellen im zentralen und südlichen Teil der Iberischen Halbinsel. - Advances in Odonatology supplement 1: 129-136.
- Rowe, R., 1987 The dragonflies of New Zealand. - Auckland University Press, New Zealand.
- Rudolph, R., 1978 Dragonflies new for the Nature Reserve Zwillbrocker Venn, Westfalen, German Federal Republic. - Notulae Odonatologicae 1: 30.
- Rudolph, R., 1979 Faunistisch-ökologische Untersuchungen an Libellen-Zönosen von sechs Kleingewässern im Münsterland. - Abhandlungen aus dem Landesmuseum der Provinz Westfalen, Museum für Naturkunde 41: 3-28.
- Rudolph, R., 1980a Die Ausbreitung der Libelle *Gomphus pulchellus* Selys, 1840 in Westeuropa. - Drosera 2: 63-66.
- Rudolph, R., 1980b Records of *Somatochlora arctica* (Zett.) and *Aeshna subarctica* Walker from Northwestern Germany (Anisoptera: Corduliidae, Aeshnidae). - Notulae Odonatologicae 1: 92.
- Rudolph, R., 1985 Libellen als Beute von Vögeln. - Libellula 4: 175-180.
- Ruesink, R. & M. Nelemans, 1975 Libellen in N-Drente, een ecologisch onderzoek. - Docteraalverslag Rijks Universiteit, Groningen.

- Ruiter, E., 1999 Een Aeshna'tje meer of minder? - NVL-nieuwsbrief 3 (4): 9.
- Rüppell, G., 1984 *Rana esculenta* (Ranidae)- Beuterwerb. - Publikationen zu wissenschaftlichen Filmen 16: 3-14.
- Rüppell, G. & D. Hilfert, 1993 The flight of the relict dragonfly *Epiophlebia superstes* (Selys) in comparison with that of the modern Odonata (Anisozygoptera: Epiophlebiidae). - Odonatologica 22: 295-309.
- Rutten, A. & V.J. Kalkman, 1999 Eerste bewezen voortplanting van de Kempense heidelibel (*Sympetrum depressiusculum* (Selys)) in Nederland. - Brachytron 3: 29-30.
- Sahlén, G., 1994 Ultrastructure of the eggshell and micropylar apparatus in *Somatochlora metallica* (Vander L.), *Orthetrum cancellatum* (L.) and *Sympetrum sanguineum* (Müll.) (Anisoptera: Corduliidae, Libellulidae). - Odonatologica 23: 255-269.
- Sahlén, G., 1995a Transmission electron microscopy of the eggshell in five damselflies (Zygoptera: Coenagrionidae, Megapodagrionidae, Calopterygidae). - Odonatologica 24: 311-318.
- Sahlén, G., 1995b Sveriges Trollsländor (Odonata). - Fåltbiologerna, Sollentuna.
- Samraoui, B., S. Bouzid, R. Boulahbal & P.S. Corbet, 1998 Postponed reproduction maturation in upland refuges maintains life-cycle continuity during the hot, dry season in Algerian dragonflies (Anisoptera). - International Journal of Odonatology 1: 119-135.
- Samu, S., 1998 Zur Populations- und Verhaltensökologie von *Coenagrion lunulatum* (Charpentier) (Zygoptera: Coenagrionidae). - Libellula 17: 173-193.
- Schaik, V.A. van & R.P.G. Geraeds, 2001 Eerste vondsten larvenhuidjes Gaffellibel in Nederland. - Natuurhistorisch Maandblad 90: 166-167.
- Schaminée, J.H.J., E.J. Weeda & V. Westhoff, 1995 De vegetatie van Nederland deel 2, Plantengemeenschappen van wateren, moerassen en natte heiden. - Opulus Press, Uppsala/Leiden.
- Scheffler, W., 1970 Die Odonatenfauna der Waldmoore des Stechlinseegebietes. - Limnologica 7: 339-369.
- Schiel, F.J., M. Rademacher, A. Heitz & S. Heitz, 1997 *Leucorrhinia caudalis* (Charpentier) (Anisoptera: Libellulidae) in der mittleren Oberrheinebene - Habitat, Bestandsentwicklung, Gefährdung. - Libellula 16: 85-110.
- Schiemenz, H., 1953 Die Libellen unserer Heimat. - Urania Verlag, Jena.
- Schiess, H., 1973 Beitrag zur Kenntnis der Biologie von *Nehalennia speciosa* (Charpentier, 1840) (Zygoptera: Coenagrionidae). - Odonatologica 2: 33-36.
- Schlüpmann, M., 1995 Zur Bedeutung hydrochemischer Parameter stehender Kleingewässer des Hagener Raumes für die Libellenfauna. - Libellula 14: 157-194.
- Schmahl, E., 1987 Skylge's libellen. - Amoeba 61: 27.
- Schmidt, B., 1993a Ökologische untersuchungen zur libellenfauna der Petite Camarque Alsacienne 1993: speziell der Sumpfhelidelibelle unter berücksichtigung der vegetation und der Hydrodynamik. - Berichte Forschungsstation RANA Petite Camarque.
- Schmidt, B., 1993b Die Sibirische Winterlibelle (Odonata) im südwestlichen Alpenvorland. - Carolinea 51: 83-92.
- Schmidt, E., 1953 Über das 'Schluslicht' am Abdomenende von Libellen. - Naturwissenschaften 40: 335.
- Schmidt, E., 1964a Markierungsergebnisse bei den Hochmoorlibelle *Aeshna subarctica* Walker (Odonata). - Faunistisch-ökologische Mitteilungen Norddeutschland 2: 184-186.
- Schmidt, E., 1964b Zur Verbreitung und Biotopbindung von *Aeshna subarctica* Walker in Schleswig-Holstein. - Faunistisch-ökologische Mitteilungen Norddeutschland 2: 197-201.
- Schmidt, E., 1965 Über Auffindung der letzten Larvenhaut von *Nehalennia speciosa* (Charpentier) (Odonata, Zygoptera). - Entomologisch Zeitschrift 75: 169-172.
- Schmidt, E., 1971 Ökologische Analyse der Odonatenfauna eines ostholsteinischen Wiesenbaches. - Faunistisch-ökologische Mitteilungen, Kiel 4: 48-65.
- Schmidt, E., 1978 Die Verbreitung der Kleinlibelle *Coenagrion armatum* Charpentier, 1840, in Nordwestdeutschland (Odonata: Coenagrionidae). - Drosera 78: 39-42.
- Schmidt, E., 1981a Quantifizierung und Analyse des Rückganges von gefährdeten Libellenarten der Bundesrepublik Deutschlands (Ins. Odonata). - Mitteilungen der deutschen Gesellschaft für allgemeine und angewandte Entomologie 3: 161-170.
- Schmidt, E., 1981b Überzogener Artenschutz für libellen in der Bundesrepublik Deutschland: Kommentar zur neuen Bundesartenschutzverordnung. - Odonatologica 10: 49-52.
- Schmidt, E., 1985a Diagnosehilfen für *Sympetrum fonscolombei* Selys, 1840 nach Belegfotos. - Libellula 4: 86-91.
- Schmidt, E., 1985b Kannibalismus bei mitteleuropäischen Zygopteren. - Libellula 4: 21-31.
- Schmidt, E., 1986a Fotonotizen zur Biologie heimischer Odonaten V: Flugstudien an *Sympetrum striolatum* am Brutgewässer. - Libellula 5: 45-46.
- Schmidt, E., 1986b Zur Habitatpräferenz von *Cordulegaster boltonii* und *Calopteryx splendens* an einem Mittelgebirgsbach im Spessart: Nachweis der Entwicklung von *C. splendens* in stehendem Wasser. - Libellula 5: 63-69.
- Schmidt, E., 1987 Generic reclassification of some Westpalaeartic Odonata taxa in view of their Nearctic affinities (Anisoptera: Gomphidae, Libellulidae). - Advances in Odonatology 3: 135-145.
- Schmidt, E., 1988 Zum Status der Grosse Moosjungfer *Leucorrhinia pectoralis* im Landesteil Schleswig. - Faunistisch-Ökologische Mitteilungen 6: 37-42.
- Schmidt, E., 1990 Die Odonatenfauna eines ehemaligen Bleisandabsetzbeckens (Buchholzweiher bei Mechernich, Nordeifel). - Mitteilungen Pollichia 77: 383-393.
- Schmidt, E., 1991 Horizontales Schlüpfen bei Mitteleuropäischen Zygopteren (Coenagrionidae). - Odonatologica 20: 85-90.
- Schmidt, E., 1993 Die ökologische Nische von *Sympetrum depressiusculum* (Selys) im Münsterland (Naturschutzgebiet Heubachwiesen). - Libellula 12: 175-198.
- Schmidt, E. & M. Woike, 1986 Rote Listen der in Nordrhein-Westfalen gefährdeten Libellen (Odonata). - Schriftenreihe der IÖLF 199-204.
- Schmidt-Moser, R., 1986 Die Vogelwelt im Hauke-Haien-Koog. - Seevögel 7: 1-49.
- Schneider-Jacoby, M., 1990 Erster Nachweis der Zierlichen Moosjungfer, *Leucorrhinia caudalis*, Charpentier 1840, für Jugoslawien (Odonata: Libellulidae). - Libellula 9: 21-31.
- Schoorl, P. & M. Verdonk, 1979 New records of *Erythromma viridulum* (Charp.) in the Netherlands (Zygoptera: Coenagrionidae). - Notulae Odonatologicae 1: 48.
- Schorr, M., 1996 *Sympecma braueri*, Bianchi, 1904; *Leucorrhinia albifrons* (Burmeister, 1839). - In: Background information on invertebrates of the habitat directive and Bern Convention. Part II - Mantodea, Odonata, Orthoptera and Arachnida. Strassburg, Council of Europe Publishing Nature and environment.
- Schorr, M., 1983 Rote Listen - ein Instrument des Libellenschutzes? Ein kritische Wertung von Rote Listen. - Libellula 2: 91-103.
- Schorr, M., 1990 Grundlachen zu einem Artenhilfsprogramm Libellen der Bundesrepublik Deutschland. - Ursus Scientific Publishers/SIO, Biltoven.
- Schutte, C., 1998 Überwinterung der Eier von *Gomphus flavipes* (Charpentier) und *Ophiogomphus cecilia* (Fourcroy) (Anisoptera: Gomphidae). - Libellula 17: 59-70.
- Schutte, G., M. Reich & H. Plachter, 1997 Mobility of the rheobiont damselfly *Calopteryx splendens* (Harris) in fragmented habitats (Zygoptera: Calopterygidae). - Odonatologica 26: 317-327.
- Sélys-Longchamps, E. de, 1888 Sur l'hivernation de deux espèces d'Odonates. - Comptes Rendus de la Société entomologique de Belgique 32: xxvii-xxviii.
- Silby, J., 1993 A review of *Hemianax ephippiger*, the Vagrant Emperor. - Journal of the British Dragonfly Society 9: 47-50.
- Silby, J., 1995 The 1995 darter invasion. - Newsletter of the British Dragonfly Society 28: 11-13.

- Silby, J. & J. Ward-Smith, 1997 The influx of *Sympetrum flaveolum* (L.) during the summer of 1995. - Journal of the British Dragonfly Society 13: 14-22.
- Simmons, P.J., 1982 The function of insect ocelli. - Trends in Neurosciences 5: 182-183.
- Siva-Jothy, M.T., 1997 Odonate ejaculate structure and mating systems. - Odonatologica 26: 415-437.
- Soeffing, K., 1986 Ecological studies on eggs and larvae of *L. rubicunda* (L.) in bog water (Anisoptera, Libellulidae). - Jahrbuch Forschungs Institut Borstel 1986: 234-236.
- Steenis, W. van, 1994 Insekten van het Buurserzand. Voorkomen, ecologie en toepassing voor beheer en beheerevaluatie. - Eigen uitgave.
- Steenis, W. van, 1999 Vondst Gewone bronlibel *Cordulegaster boltonii* in de stad Utrecht. - nvt. Nieuwsbrief 3 (4): 7-9.
- Steinmann, H., 1997a World catalogue of Odonata. Volume 1 Zygoptera. - Das Tierreich 110: i-xxi, 1-500.
- Steinmann, H., 1997b World catalogue of Odonata. Volume 2 Anisoptera. - Das Tierreich 111: i-xiv, 1-636.
- Steinrücken, H., 1994 Der Kopf der Libellen: ein Organ der Gestaltung. - Advances in Odonatology 6: 149-175.
- Stephan, U., 1998 Untersuchungen zur Habitatbindung der Quelljungferarten *Cordulegaster boltonii* (Donovan, 1807) und *Cordulegaster bidentatus* (Selys, 1843) in Waldbächen des Mittleren Schwarzwaldes unter besonderer Berücksichtigung der Larvalökologie. - Albert-Ludwig-Universität, Freiburg im Breisgau.
- Sternberg, K., 1987 On reversible, temperature-dependent colour change in males of the dragonfly *Aeshna caerulea* (Strom, 1783) (Anisoptera: Aeshnidae). - Odonatologica 16: 57-66.
- Sternberg, K., 1989a Beobachtungen an der Feuerlibelle (*Crocothemis erythraea*) bei Freiburg im Breisgau (Odonata; Libellulidae). - Veröffentlichungen für Naturschutz und Landschaftspflege in Baden-Württemberg 64/65: 237-254.
- Sternberg, K., 1989b Ergebnisse quantitativer Exuvienafsammlungen in einigen Mooren des südlichen Hochschwarzwaldes, Bundesrepublik Deutschland: eine vorläufige Bewertung (Odonata). - Opuscula zoologica fluminensia 34: 21-26.
- Sternberg, K., 1990 Autökologie von sechs Libellenarten der Moore und Hochmoore des Schwarzwaldes und Ursachen ihrer Morobindung. - Freiburg.
- Sternberg, K., 1993 Bedeutung der Temperatur für die (Hoch) Moorbindung der Moorlibellen (Odonata; Anisoptera). - Mitteilungen der Deutschen Gesellschaft für Allgemeine und Angewandte Entomologie 8: 521-527.
- Sternberg, K., 1994a Eine Güllegrube und eine wassergefüllte Fahrspur als zwei extreme Sekundärbiotope für Libellen. - Libellula 13: 59-72.
- Sternberg, K., 1994b Niche specialization in dragonflies. - Advances in Odonatology 6: 177-198.
- Sternberg, K., 1994c Temperature stratification in bog ponds. - Archiv für Hydrobiologie 129: 373-382.
- Sternberg, K., 1995a Regulierung und Stabilisierung von Metapopulationen bei Libellen, am Beispiel von *Aeshna subarctica elisabethae* Djakonov im Schwarzwald (Anisoptera: Aeshnidae). - Libellula 14: 1-29.
- Sternberg, K., 1995b Influence of oviposition date and temperature upon embryonic development in *Somatoclora alpestris* and *S. arctica* (Odonata: Corduliidae). - Journal of Zoology 235: 163-174.
- Sternberg, K., 1996 Colours, colour change, colour patterns and 'cuticular windows' as light traps - their thermoregulatory and ecological significance in some *Aeshna* species (Odonata: Aeshnidae). - Zoologischer Anzeiger 235: 77-88.
- Sternberg, K., 1998 Die postglaziale Besiedlung Mitteleuropas durch Libellen, mit besonderer Berücksichtigung Südwestdeutschlands (Insecta, Odonata). - Journal of Biogeography 25: 319-337.
- Sternberg, K. & R. Buchwald, 1999 Die Libellen Baden-Württembergs (band 1). - Ulmer, Stuttgart.
- Stettmer, C., 1996 Colonisation and dispersal patterns of banded (*Calopteryx splendens*) and beautiful demoiselles (*C. virgo*) (Odonata: Calopterygidae) in south-east German streams. - European Journal Entomology 93: 579-593.
- Stöckel, G., 1987 Erweitert das Kleine Granatauge (*Erythromma viridulum* Charp.) (Odonata) sein Areal? - Entomologische Nachrichten und Berichte 31: 133-135.
- Stoks, R., 1997 Risk sensitive behaviour and domestic cat predation on *Aeshna cyanea* (Müll.) (Anisoptera: Aeshnidae). - Notulae Odonatologicae 4: 151-152.
- Stoks, R., M. Santens, L. De Bruyn & E. Matthysen, 1996 Pre-flight warming up of maturing *Aeshna mixta* Latreille (Anisoptera: Aeshnidae). - Odonatologica 25: 307-311.
- Suhling, F., 1991 Habitatansprüche der Larven von *Gomphus pulchellus* Selys, 1840 (Odonata; Gomphidae). - Diplomarbeit, TU Braunschweig.
- Suhling, F., 1994a Spatial distribution of the larvae of *Gomphus pulchellus* Selys (Anisoptera: Gomphidae). - Advances in Odonatology 6: 101-111.
- Suhling, F., 1994b Einnischungsmechanismen der Larven von *Onychogomphus uncatatus* (Charpentier) (Odonata; Gomphidae). - Cuvillier Verlag, Göttingen.
- Suhling, F., 1996 Interspecific competition and habitat selection by the riverine dragonfly *Onychogomphus uncatatus*. - Freshwater Biology 35: 209-217.
- Suhling, F. & O. Müller, 1996 Die Flußjungfern Europa (Gomphidae). - Westarp Wissenschaften, Magdeburg.
- Svihla, A., 1984 Notes on the habits of *Tanypteryx hageni* Selys in the Olympic Mountains, Washington, U.S.A. - Tombo 27: 23-25.
- Swaij, C.A.M. van, R. Ketelaar & K. Veling, 1999 Dagvlinders en libellen onder de meetlat: jaarverslag 1998. - De Vlinderstichting, Wageningen.
- Tabaru, N., 1984 Larval development of *Epiophlebia superstes* in Kyushu. - Tombo 27: 27-31.
- Takamura, K., 1996 Life cycle of the damselfly *Calopteryx atrata* in relation to pesticide contamination. - Ecotoxicology 5: 1-8.
- Tamm, J.C., 1982 Beobachtungen zur Ökologie und Ethologie von *Sympetrum pedemontanum* Allioni (Insecta, Odonata) anlässlich seiner Wiederentdeckung in Hessen. - Hessische Faunistische Briefe 2: 20-29.
- Tax, M.H., 1989 Atlas van de Nederlandse dagvlinders. - Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten, Wageningen.
- Tembhare, D.B. & M.W. Khan, 1988 Effect of external salinity on the rectal epithelial ionic transport in the larvae of *Pantala flavescens* (Fabricius) (Anisoptera: Libellulidae). - Indian Odonatology 1: 17-24.
- Tennessen, K.J., 1997 The rate of species descriptions in Odonata. - Entomological News 108: 122-126.
- Termaat, T., 1999 Ontdekking van een populatie van *Coenagrion mercuriale* (Charpentier, 1840) nabij Virton. - Gomphus 15: 29-30.
- Termaat, T., 2000 Een overzicht van de nieuwe vindplaatsen van de Rivierrombout (*Gomphus flavipes*) in Nederland in 1999. - Brachytron 4: 13-17.
- Thijsse, J.P., 1900 De trek der glazenmakers. - De Levende Natuur 5: 163-164.
- Thijsse, J.P., 1925 Libellentrek. - De Amsterdammer 30 mei 1925: 6.
- Thijsse, J.P., 1927 In Oisterwijk. - De Levende Natuur 32: 69-72.
- Thompson, D.J., 1978 The natural prey of larvae of the damselfly, *Ischnura elegans* (Odonata: Zygoptera). - Freshwater Biology 8: 377-384.
- Thompson, D.J., 1987 Emergence of the dragonfly *Aeshna grandis* (L.) in northern England (Anisoptera: Aeshnidae). - Notulae Odonatologicae 2: 148-150.
- Thompson, D.J., 1989 Lifetime reproductive success in andromorph females of the damselfly *Coenagrion puella* (L.) (Zygoptera: Coenagrionidae). - Odonatologica 18: 209-213.
- Thompson, D.J., 1990 The effects of survival and weather on lifetime egg production in a model damselfly. - Ecological Entomology 15: 123-131.
- Thompson, D.J., 1991 Size-biased dispersal prior to breeding in a damselfly: conflicting evidence from a natural population. - Oecologia (Berlin) 87: 600-601.

- Thompson, D.J., M.J. Banks, S.E. Cowley & J. Pickup, 1985 Horses as a major cause of mortality in *Coenagrion puella* (L.) (Zygoptera: Coenagrionidae). - Notulae Odonatologicae 2: 104-105.
- Thorp, V.J. & P.S. Lake, 1974 Toxicity bioassays of cadmium on selected freshwater invertebrates and the interaction of cadmium and zinc on the freshwater shrimp, *Paratya tasmaniensis* Riek. - Australian Journal of Marine and Freshwater Research 25: 97-104.
- Tieleman, I., 1995 Larvehuidjes van *Enallagma cyathigerum* en *Libellula quadrimaculata*. - Libellennieuwsbrief 1995 (4): 4-5.
- Tiensuu, L., 1945 An observation on *Somatochlora metallica* Lind. (Odon.) laying eggs. - Suomen hyönteistieteellinen aikakauskirja: 120-121.
- Titeux, H. & P. Goffart, 1994 Découverte d'une population de *Libellula (Ladona) fulva* en Wallonie et commentaires de l'espèce. - Gomphus 10: 50-63.
- Tjallingii, S.P., 1996 Ecological conditions, strategies and structures in environmental planning. - DLO Institute for Forestry and Nature Research, Wageningen.
- Tol, J. van & M.J. Verdonk, 1988 The protection of dragonflies and their biotops. - Nature and environment series No. 38 of the Council of Europe, Strassbourg.
- Tonczyk, G., 1993 [Synchronized adult emergence of *Coenagrion pulchellum* (Van.Lind.) (Odonata: Coenagrionidae)]. - Przegląd Zoologiczny 37: 81-86. [in Pools].
- Tooren, B. van, A. Bouman, T. Spruyt & R. de Wijs, 1994 Het Naardermeer op weg naar het jaar 2000. - De Levende Natuur 95: 75-80.
- Treacher, P., 1996 Mortality of emerging *Pyrrhosoma nymphula* (Sulzer) at a garden pond. - Journal of the British Dragonfly Society 12: 61-62.
- Trockur, B., 1990 Aktuelles, bodenständiges Vorkommen von *Epithea bimaculata* (Charpentier, 1825) im Saarland (Anisoptera: Corduliidae). - Libellula 9: 93-103.
- Trockur, B., 1993 Erste Ergebnisse von Untersuchungen zum *Epithea*-Vorkommen im Saarland (Anisoptera: Corduliidae). - Libellula 12: 139-151.
- Trockur, B., 1997 Bemerkenswerte Libellenfunde im Kiesweihergebiet bei Remerschen: Wiederfund von *Epithea bimaculata* und Erstnachweis von *Anax parthenope* für Luxemburg (Insecta, Odonata). - Bulletin De La Société Des Naturalistes Luxembourgeois 98: 105-112.
- Trottier, R., 1973 Influence of temperature and humidity on the emergence behaviour of *Anax junius* (Odonata: Aeshnidae). - Canadian Entomologist 105: 975-984.
- Trueman, J.W.H., 1996 A preliminary cladistic analysis of odonate wing venation. - Odonatologica 25: 59-72.
- Trueman, J.W.H., G.A. Hoyer, J.H. Hawking, J.A.L. Watson & T.R. New, 1992 *Hemiphysalis mirabilis* Selys: new localities in Australia and perspectives on conservation (Zygoptera: Hemiphysalidae). - Odonatologica 21: 367-374.
- Tsubaki, Y., R.E. Hooper & M.T. Siva-Jothy, 1997 Differences in adult and reproductive lifespan in the two male forms of *Mnais pruinosa costalis* Selys (Odonata: Calopterygidae). - Researches on Population Ecology, Kyoto 39: 149-155.
- Tsuda, S., 1991 A distributional list of world Odonata, 1991. - Privé publicatie, Osaka i-x: 1-362.
- Tyler, M.J., 1958 On the diet and feeding habits of the edible frog (*Rana esculenta* Linnaeus). - Proceedings of the zoological Society London 131: 583-595.
- Ubukata, H., 1975 Life history and behaviour of a corduliid dragonfly, *Cordulia aenea amurensis* Selys. II. Reproductive period with special reference to territoriality. - Journal of the Faculty of Science Hokkaido University, Ser. 6, Zoology 19: 812-833.
- Umeozor, O.C., 1993 Dragonfly distribution along New Calabar River, near Port Harcourt, Nigeria (Anisoptera). - Notulae Odonatologicae 4: 12-15.
- Utzeri, C., 1978 Atypical selection of oviposition site in *Anax parthenope* (Selys) (Anisoptera: Aeshnidae). - Notulae Odonatologicae 1: 26-26.
- Utzeri, C., 1980 Consideration on cannibalism in Zygoptera. - Notulae Odonatologicae 1: 100-102.
- Utzeri, C., 1986 Oviposition of *Sympetrum* into sea water and other records of unusual dragonfly behaviour (Zygoptera: Calopterygidae; Anisoptera: Aeshnidae, Libellulidae). - Notulae Odonatologicae 2: 113-114.
- Utzeri, C., L. Dell'Anna & C. Belfiore, 1991 Again on the oviposition of *Sympetrum* into sea water (Anisoptera: Libellulidae). - Notulae Odonatologicae 3: 135-136.
- Utzeri, C., E. Falchetti & G. Carchini, 1983 The reproductive behaviour in *Coenagrion lindenii* (Selys) in Central Italy (Zygoptera: Coenagrionidae). - Odonatologica 12: 259-278.
- Valle, K.J., 1938 Zur Ökologie der Finnischen Odonaten. - Annales Universitatis Turkuensis. Serie a 6: 1-76.
- Valtonen, P., 1980 Die Verbreitung der Finnischen Libellen. - Notulae Entomologicae 60: 199-215.
- Veling, K., 1998 Toepassen Rode lijst bij dagvlinders. - Entomologische Berichten, Amsterdam 58: 113-117.
- Verbakel, W., 1982 Libelleninventarisatie in de Leemkuilen bij Udenhout. - Stridula 6: 26-26.
- Verbeek, P.J.M., 1999 De biotoop van de Kempense heidelibel (*Sympetrum depressiusculum* (Selys)) in Noordwest-Europa en zijn toekomst in Nederland. - Brachytron 3: 3-11.
- Verbeek, P.J.M. & J.T. Hermans, 1997 Libellen in een landbouwgebied (relatienotagegebied Lilbosch). - Natuurhistorisch Maandblad 86: 93-97.
- Verbeek, P.J.M., G. van der Velde, R.F.M. Krekels & R.S.E.W. Leuven, 1986 Occurrence and spatial distribution of odonate larvae in four lentic soft waters of varying pH in the Netherlands. - In: H.H.W. Velthuis (Ed.) Proceedings of the 3rd European Congress of Entomology. Amsterdam.
- Verdaat, H. & A. Heesterbeek, 1999 Reuselse Moeren, inventarisatie project 1998/1999. - Amoeba 73: 30-31.
- Vereniging Natuurmonumenten, 1996 Natuur- en Wandelgebieden in Nederland. - Vereniging Natuurmonumenten, 's Graveland.
- Verspui, K., 1991 Dwingelderveld: libellen en dagvlinders. - sbb Drenthe-zuid, Pesse & Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten, 's Graveland.
- Vonwill, G. & H. Wildermuth, 1990 Massenentwicklung von *Hemianax ephippiger* (Burmeister, 1839) in der Schweiz (Odonata: Aeshnidae). - Opuscula zoologica fluminensia 51: 1-11.
- Vos, R. & D. van Werven, 1999 Bronslibel *Oxygastra curtisii* bij de Our op de Luxemburg-Duitsland grens. - NVL-nieuwsbrief 3 (3): 7-8.
- Vos, R. de & A.L.M. Rutten, 1996 Trekvlinders in 1995 (zesenvijftigste jaarverslag) (Lepidoptera). - Entomologische Berichten, Amsterdam 56: 177-191.
- Vos, R. de & A.L.M. Rutten, 1998 Trekvlinders in 1996 (zevenenvijftigste jaarverslag) (Lepidoptera). - Entomologische Berichten, Amsterdam 58: 17-34.
- Waage, J.K., 1979 Dual function of the damselfly penis: sperm removal and transfer. - Science 203: 916-918.
- Waage, J.K., 1987 Choice and utilization of oviposition sites by female *Calopteryx maculata* (Odonata: Calopterygidae). - Behavioral Ecology and Sociobiology 20: 439-446.
- Wakeling, J.M., 1993 Dragonfly aerodynamics and unsteady mechanisms: a review. - Odonatologica 22: 319-334.
- Wakkie, B. & J.T. Hermans, 1997 De Hoogveenglanslibel (*Somatochlora arctica* (Zetterstedt)) in Nederland. - Brachytron 1: 40-43.
- Wallace, J.B., A.D. Huryn & G.J. Lugthart, 1991 Colonization of a headwater stream during three years of seasonal insecticidal applications. - Hydrobiologia 211: 65-76.
- Waringer, J., 1982 Notes on the effect of meteorological parameters on flight activity and reproductive behaviour of *Coenagrion puella* (L.) (Zygoptera: Coenagrionidae). - Odonatologica 11: 239-243.
- Wasscher, M., 1979 The Odonate fauna of the surroundings of Eindhoven, South Eastern Netherlands. - Notulae Odonatologicae 1: 81-83.

- Wasscher, M., 1982a Nieuwe vindplaats van *Leucorrhinia albifrons* in Twente. - Stridula 6: 32-34.
- Wasscher, M., 1982b Nederlandse libellenamen. - Contactblad Nederlandse LibellenOnderzoekers Nr 3: 4-8.
- Wasscher, M., 1983 Libellen op de Nederlandse beken. - Natura 80: 127-132.
- Wasscher, M.T., 1986 Over het voorkomen van *Coenagrion hastulatum* en *Coenagrion lunulatum* in Nederland. - Contactblad Nederlandse LibellenOnderzoekers Nr 12: 13-16.
- Wasscher, M., 1987b Over de bedreiging en bescherming van de groene glazenmaker (*Aeshna viridis*). - Natura 4: 88.
- Wasscher, M., 1988a Het libellenjaar 1988. - Contactblad Nederlandse LibellenOnderzoekers Nr 16: 15-16.
- Wasscher, M.T., 1988b Libellen als mogelijke indicatoren voor waterkwaliteit en ruimtelijke variatie op laaglandbeken in zuidoost-Brabant. - Vakgroep Botanische Oecologie, Rijksuniversiteit Utrecht.
- Wasscher, M.T., 1989 De beekschaaftenrijder, *Gerris najas*, en de bosbeekjuffer, *Calopteryx virgo*, op bosbeken: hun monitorwaarde en het beheer van hun biotoop. In: Insektenfauna en Natuurbeheer, Ellis W.N. (ed.). - Wetenschappelijke Mededeling van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging 192: 65-82.
- Wasscher, M.T., 1990 Lijst van bedreigde en uitgestorven libellensoorten in Nederland (Odonata). - Entomologische Berichten, Amsterdam 50: 77-80.
- Wasscher, M.T., 1992a Vragen omtrend het voorkomen van *Sympetrum flaveolum* in Nederland. - Contactblad Nederlandse LibellenOnderzoekers Nr 21: 13-16.
- Wasscher, M.T., 1992b Libellen in het hoogveenreservaat het Bargerveen. - Staatsbosbeheer, Pesse.
- Wasscher, M., 1992c Libellen in het herinrichtingsgebied Schoonebeek - Een verkennende inventarisatie. - NBLF Consulentschap Drenthe, Assen.
- Wasscher, M.T., 1993 Libellen: status van de in de Natuurbeschermingswet opgenomen soorten. - In: C.A.M. van Swaay & I. van Halder (Eds.) Jaarboek Natuur 1993 PGO - Flora en Fauna. Wageningen, De Vlinderstichting: 70-77.
- Wasscher, M., 1994a Areaalsuitbreiding van *Sympetrum pedemontanum* (Allioni) in Noordwest Europa in de periode 1953-1985. - Contactblad Nederlandse LibellenOnderzoekers Nr 22: 11-15.
- Wasscher, M.T., 1994b Natuurontwikkeling van matig voedselarme wateren voor libellen. - Entomologische Berichten, Amsterdam 54: 54-59.
- Wasscher, M., 1995a Libellenwaarnemingen uit 1995. - Libellen-nieuwsbrief 1995 (6): 6-9.
- Wasscher, M.T., 1995b Een invasie van *Sympetrum flaveolum* vanuit het oosten. - Libellennieuwsbrief 1995 (5): 8-10.
- Wasscher, M., 1996a De Viervlek-libellentrek van mei 1925. - De Levende Natuur 97: 251-255.
- Wasscher, M., 1996b Dragonflies around Olot in the province of Girona, NE Spain. In: Studies on Iberian dragonflies, R. Jödicke (Ed.). - Advances in Odonatology supplement 1: 139-148.
- Wasscher, M.T., 1996c Het libellenjaar 1995: een Mega-jaar. - Contactblad Nederlandse LibellenOnderzoekers Nr 25: 12-16.
- Wasscher, M., 1996d Over de aantekenboekjes van D.C. Geijskes van 1925-1970. - Contactblad Nederlandse LibellenOnderzoekers Nr 23: 18-20.
- Wasscher, M.T., 1996e Libellen in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Verkennende inventarisatie. Oecohydrologisch onderzoek onderdeel fauna. - Gemeentewaterleidingen Amsterdam & EIS-NL, Leiden.
- Wasscher, M.T., 1997 On the mass migration of *Sympetrum flaveolum* over Northwestern Europe in 1995. - Abstracts of Papers and Posters presented at the 14th International Symposium of Odonatology, Maribor.
- Wasscher, M., 1998a De Amerikaanse keizerlibel (*Anax junius* (Drury)) in Engeland; een nieuwe libellensoort voor Europa. - Brachytron 2: 60-62.
- Wasscher, M.T., 1998b De invasie van de Geelplekheidlibel in 1995. - Natura 6: 179-181.
- Wasscher, M., 1999 Bedreigde en kwetsbare libellen in Nederland (Odonata). Basisrapport met voorstel voor de Rode lijst. - Stichting EIS-Nederland, Leiden.
- Wasscher, M.T. & F.G. Bos, 2000 The European dragonflies: notes on the checklist and on species diversity. - Odonatologica 29: 31-43.
- Wasscher, M., G. Keijl & G. van Ommering, 1998 Bedreigde en kwetsbare libellen in Nederland, Toelichting op de Rode Lijst. - ICC Natuurbeheer, Wageningen.
- Wasscher, M., R. Ketelaar, M. Van der Weide, A. Stroo, V.J. Kalkman, N. Dingemanse, H. Inberg & I. Tieleman, 1995 Verspreidingsgegevens van de Nederlandse libellen. Bijlage bij Nieuwsbrief EIS-Nederland 23 (1995). - NJN, JNM, NLO & Stichting EIS-Nederland, Leiden.
- Wasscher, M. & R. Kleukers, 1995 Verspreidingsgegevens van de Nederlandse libellen (Odonata). Overzicht van de Nederlandse gegevensbestanden (stand eind 1994). Intern rapport. - Stichting EIS-Nederland, Leiden.
- Wasscher, M. & H. Schobben, 1984 Onderzoekje naar libellen op het hemelvaartkamp. - Nika 2: 7-21.
- Wasscher, M. & M. Soesbergen, 1993 Drie matig voedselrijke wateren in Twente. - Natura 90: 199-204.
- Wasscher, M.T. & J. van Tol, 1993 Veranderingen in het voorkomen van libellen (Odonata) in relatie tot geselecteerde milieuparameters. Achtergrondreeks, deel 3 proefproject Flora en Fauna 2030. - EIS-Nederland, Leiden.
- Wasscher, M.T. & J.W. van Velzen, 1998 Atlas van de libellen van de Amsterdamse Waterleidingduinen. Periode 1995-1997. - Gemeentewaterleidingen, Amsterdam.
- Watson, J.A.L., A.H. Arthington & D.L. Conrick, 1982 Effect of sewage effluent on dragonflies (Odonata) of Bulimba Creek, Brisbane. - Australian Journal of Marine and Freshwater Research 33: 517-528.
- Watson, J.A.L., G. Theischinger & H.M. Abbey, 1991 The Australian dragonflies. A guide to the identification, distributions and habitats of Australian Odonata. - CSIRO, Canberra.
- Weeda, E.J., R. Westra, C. Westra & T. Westra, 1985 Nederlandse Oecologische Flora, wilde planten en hun relaties, deel 1. - IVN, VARA & VEWIN, Amsterdam.
- Weeda, E.J., R. Westra, C. Westra & T. Westra, 1991 Nederlandse Oecologische Flora: wilde planten en hun relaties, deel 4. - IVN, VARA & VEWIN, Amsterdam.
- Weide, M. van der, C. Both & I. Tieleman, 1994 Noordoost Twente en haar libellen. - Amoeba 68: 50-55.
- Weide, M. van der & R. Ketelaar, 1997 Haalbaarheid van een monitoringprogramma van libellen in Nederland. - De Vlinderstichting, Wageningen.
- Weihrauch, F., 1998 Die Entwicklung von *Gomphus vulgatissimus* (L.) in Kiesgrubengewässern: seltene Ausnahme oder lediglich übersehen? (Anisoptera: Gomphidae). - Libellula 17: 149-161.
- Weinreich, J.A. & C.J.M. Musters, 1989 De toestand der natuur. Veranderingen in de Nederlandse natuur. - Achtergrondreeks Natuurbeleidsplan, 4.
- Welch, I.M., P.R.F. Barrett, M.T. Gibson & I. Ridge, 1990 Barley straw as an inhibitor of algal growth. I: studies in the Chesterfield Canal. - Journal of Applied Phycology 2: 231-239.
- Wellingerhorst, R. & W. Meijer, 1979 Einige Beobachtungen zur Biologie von *Ischnura pumilio* (Charp.) und *Libellula depressa* (L.) (Odonata). - Deutsche Entomologische Zeitschrift, Neue Folge 26: 271-274.
- Wendler, A., A. Martens, L. Müller & F. Suhling, 1995 Die deutschen Namen der europäischen Libellenarten (Insecta: Odonata). - Entomologische Zeitschrift 105: 97-112.
- Wesenberg-Lund, C., 1913 Odonaten-Studien. - Internationale Revue der gesamten Hydrobiologie und Hydrographie 16: 155-228, 373-422.
- Whalley, P., 1988 Insect evolution during the extinction of the Dinosauria. - Entomologia Generalis 13: 119-124.
- Whalley, P. & E.A. Jarzembowski, 1981 A new assessment of *Rhyniella*, the earliest known insect, from the Devonian of Rhynie, Scotland. - Nature 291: 317.

- Wijker, A., 2001 Libellenatlas Noord-Hollands Duinreservaat 1996-2000. - N.V. PWN Waterleidingsbedrijf Noord-Holland, Casticum.
- Wildermuth, H., 1980 Die Libellen der Drumlinlandschaft im Zürcher Oberland. - Vierteljahrsschrift der Naturforschenden Gesellschaft in Zürich 125: 201-237.
- Wildermuth, H., 1986 Zum Habitatwahl und zur Verbreitung von *Somatochlora arctica* (Zetterstedt) in der Schweiz (Anisoptera; Corduliidae). - Odonatologica 15: 185-202.
- Wildermuth, H., 1991a Verbreitung und Status von *Leucorrhinia pectoralis* (Charp., 1825) in der Schweiz und in weiteren Teilen Mitteleuropas (Odonata: Libellulidae). - Opuscula zoologica fluminensia 74: 1-10.
- Wildermuth, H., 1991b Libellen und Naturschutz Standortanalyse und programmatische Gedanken zu Theorie und Praxis im Libellenschutz. - Libellula 10: 1-34.
- Wildermuth, H., 1992a Habitate und Habitatwahl der Grossen Moosjungfer (*Leucorrhinia pectoralis*) Charp. 1825 (Odonata; Libellulidae). - Zeitschrift für Ökologie und Naturschutz 1: 3-21.
- Wildermuth, H., 1992b Das Habitatspektrum von *Aeshna juncea* (L.) in der Schweiz (Anisoptera: Aeshnidae). - Odonatologica 21: 219-233.
- Wildermuth, H., 1993a Habitat selection and oviposition site recognition by the dragonfly *Aeshna juncea* (L.) an experimental approach in natural habitats (Odonata; Aeshnidae). - Odonatologica 22: 27-44.
- Wildermuth, H., 1993b Populationsbiologie von *Leucorrhinia pectoralis* (Charpentier) (Anisoptera: Libellulidae). - Libellula 12: 269-275.
- Wildermuth, H., 1994a Dragonflies and nature conservation: an analysis of the current situation in Central Europe. - Advances in Odonatology 6: 199-221.
- Wildermuth, H., 1994b Habitatselektion bei Libellen. - Advances in Odonatology 6: 223-257.
- Wildermuth, H., 1997 Phänologie und Larvenhabitate von *Somatochlora flavomaculata* (Vander Linden) in einem voralpinen Moorkomplex (Anisoptera: Corduliidae). - Libellula 16: 17-32.
- Wildermuth, H., 1998 Dragonflies recognize the water of rendezvous and oviposition sites by horizontally polarized light: a behavioural field test. - Naturwissenschaften 85: 297-302.
- Wildermuth, H. & E. Knapp, 1993 *Somatochlora metallica* (Vander Linden) in den Schweizer Alpen. Beobachtungen zur Emergenz und zur Habitatpräferenz. - Libellula 12: 19-38.
- Wildermuth, H. & H. Schiess, 1983 Die Bedeutung praktischer Naturschutzmaßnahmen für die Erhaltung der Libellenfauna in Mitteleuropa. - Odonatologica 12: 345-366.
- Wildermuth, H. & W. Spinner, 1991 Visual cues in oviposition site selection of *Somatochlora arctica* (Zetterstedt) (Anisoptera; Corduliidae). - Odonatologica 20: 357-367.
- Winsland, D., 1983 Some observations of *Erythromma najas* (Hanseman). - Journal of the British Dragonfly Society 1: 6.
- Winstanley, W.J., 1982 Observations on the Petaluridae (Odonata). - Advances in Odonatology 1: 303-308.
- Wirdum, G. van, 1993 An ecosystem approach to base-rich freshwater wetlands, with special reference to fenlands. - Hydrobiologia 265: 129-153.
- Wisenden, B.D., D.P. Chivers & R.J.F. Smith, 1997 Learned recognition of predation risk by *Enallagma damselfly* larvae (Odonata; Zygoptera) on the basis of chemical cues. - Journal of Chemical Ecology 23: 137-151.
- Witte, R.H. & D. Groenendijk, 1999 Voorkomen van libellenlarven in de Nederlandse delta in relatie tot de saliniteit. - Brachytron 3: 3-10.
- Wolf, L.L. & E.C. Waltz, 1988 Oviposition site selection and spatial predictability of female white-faced dragonflies (*Leucorrhinia intacta*) (Odonata; Libellulidae). - Ethology 78: 306-320.
- Wootton, R.J., 1991 The functional morphology of the wings of Odonata. - Advances in Odonatology 5: 153-169.
- Wouda, H., 1996a Libellen op de Hoge Veluwe. - Libellennieuwsbrief 1996 (3): 8-13.
- Wouda, H.A., 1996b Rapport libellen inventarisatie 1996 in de Leemputten gemeente Ermelo. - Eigen uitgave.
- Wouda, H.A., 1997 Rapport libellen inventarisatie 1997 in de Leemputten gemeente Ermelo. - Eigen uitgave.
- Wouda, H.A., 1999 Rapport libelleninventarisatie 1998 in de Leemputten, gemeente Ermelo. - Eigen uitgave.
- Zahner, R., 1959 Ueber die Bindung der mitteleuropäischen *Ca-lopteryx*-Arten (Odonata, Zygoptera) an den Lebensraum des stromenden Wassers. I. Der Anteil der Larven an der Biotopbindung. - Internationale Revue der gesamten Hydrobiologie und Hydrographie 44: 51-130.
- Zahner, R., 1960 Ueber die Bindung der mitteleuropäischen *Ca-lopteryx*-Arten (Odonata, Zygoptera) an den Lebensraum des stromenden Wassers. II. Der Anteil der Imagines an der Biotopbindung. - Internationale Revue der gesamten Hydrobiologie und Hydrographie 45: 101-123.